

GRADITI MOSTOVE...

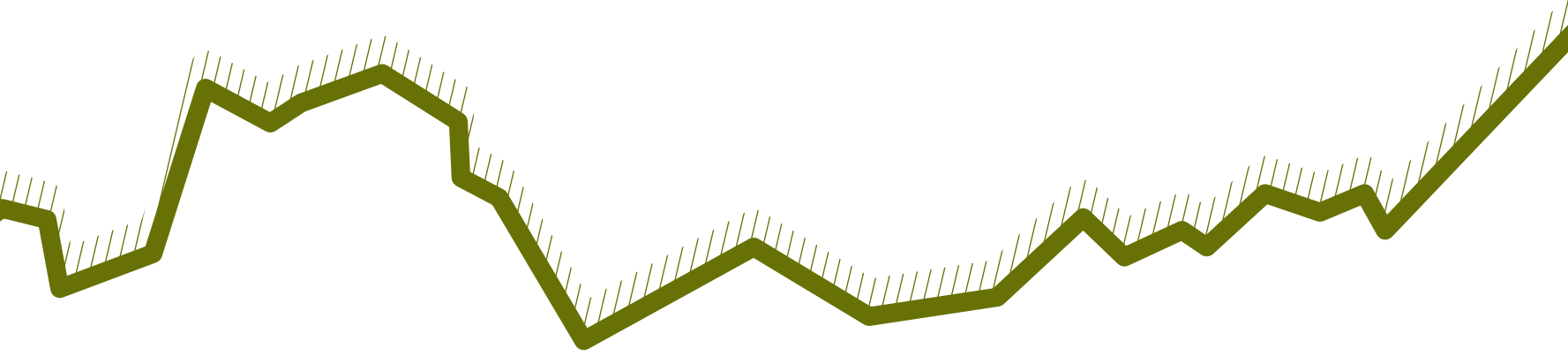
PROJEKTI PROGRAMA INTERREG IIIB OBMOČJE ALP *RAZNOLIKI. VIZIONARSKI.*

Program evropske
pobude sofinanciran iz
Evropskega sklada za
regionalni razvoj

Interreg III B

...KREPITI SODELOVANJE

58 ZGODBO USPEHU

ALPSHEALTHCOMP

AlpCheck

AlpCity

ALPENCOM

AlpenCorS

Alpenenergywood

AlpFRail

Alpine Awarenss

Alpine Windharvest

ALPINET GHEEP

Alpinetwork

Alplakes

ALPNAP

AlpNaTour

ALPPS

ALPRESERV

ALPS GPSQUAKENET

Alps Mobility II

ALPTER

ASPECT

CARA

CatchRisk

ClimChAlp

CRAFTS

CulturAlp

DIAMONT

DIS-ALP

DYNALP

E-Motion

FORALPS

GenderAlp!

HABITALP

Iron Route

KnowForAlp

LexAlp

Living Space Network

MARS

Media.Alp

METEORISK

MOBILALP

MONARPOP

MONITRAF

NAB

NENA

NEPROVALTER

PUSEMOR

QUALIMA

RegioMarket

River Basin Agenda

SENTEDALPS

SISMOVALP

TUSEC-IP

Via Alpina

Via Claudia Augusta

VIADVENTURE

ViaNova

Walser Alps

WOMEN-ALPnet

Na podlagi projektov
se je razvilo okoli

100
omrežij.

Na področju upravljanja z
naravnimi viri je rezultate
projektov uporabilo približno

600
javnih uprav.

Pri šolanju in izobraževalnih
tečajih je sodelovalo prek

15.000
ljudi.

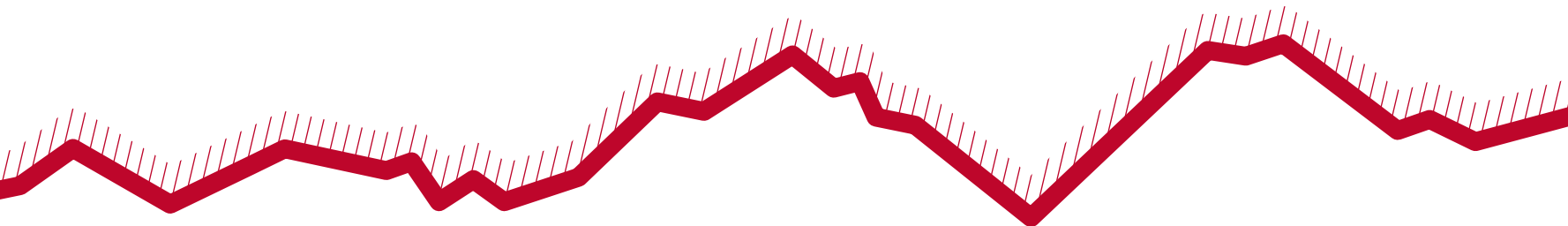
Na temo mobilnosti
je potekalo približno

60
informativskih
kampanj.

V projekte je bilo
vključenih **100**
inovacijskih in tehnoloških
centrov.

V projektih je sodelovalo
več kot

2.700
majhnih in srednje velikih
podjetij.

NARAVA: TVEGANJE IN KAPITAL	7
ZAKAJ STA UČINKOVITA PREVENTIVA IN SKRBNO UPRAVLJANJE Z NARAVNIMI VIRI SKUPAJ BOLJ USPEŠNA	
<i>Premikanje gora: podnebne spremembe in preprečevanje katastrof</i>	8
<i>Voda – najdragocenejša dobrina in velika nevarnost</i>	11
<i>Gospodarstvo in divjina</i>	13
ZAVEZNIŠTVA ZA TRAJNOSTNO GOSPODARSTVO	17
KAKO MAJHNA IN SREDNJE VELIKA PODJETJA NEŽNO SPODBUJAJO GOSPODARSTVO	
<i>Skupaj zmoremo več</i>	18
<i>Deliti znanje pomeni vedeti več</i>	19
<i>Sodobni marketing prebujajo iz spanca tradicionalne izdelke</i>	21
VEČ POGUMA, DA OSTANEŠ DOMA	25
KAKO LAHKO Z INOVATIVNIMI IDEJAMI OHRANIMO MESTA IN VASI NA ODRGOČNIH ALPSKIH OBMOČJIH	
<i>Če kupec ne pride do trgovine, pride trgovina do kupca</i>	27
<i>Kaj pa vaška povezanost?</i>	29
<i>Virtualna mobilnost: Pozdravljen, svet!</i>	30
<i>Bogato z idejami brez primere</i>	33
ISKANJE KAKOVOSTI	35
KAKO UPRAVLJATI Z MOBILNOSTJO V ALPAH IN OHRANITI KAKOVOST ŽIVLJENJA	
<i>Tranzit prek Alp</i>	36
<i>Razmišljati vnaprej – spodbujati regije</i>	39
ALPSKA KONVENCIJA	42
<i>USKLAJEVANJE INTERESOV</i>	
PROGRAM OBMOČJE ALP	45
<i>SPODBUDA IN NAVDIH ZA 70 MILIJONOV LJUDI</i>	

---

*RAZNOLIKI. VIZIONARSKI. **POVEZOVALNI.***

PREDGOVOR

Namen Evropskega teritorialnega sodelovanja (prej INTERREG) je okrepiti čezmejno, transnacionalno in medregionalno sodelovanje. Transnacionalno sodelovanje posveča svojo pozornost širšim območjem v Evropi, ki so jim skupne določene geografske posebnosti. Hkrati spodbuja tudi sodelovanje med regijami različnih držav, kot to velja za program Območje Alp.

V tej brošuri so predstavljeni dosežki projektov, izvedenih v okviru pobude skupnosti Območje Alp 2000–2006 INTERREG III B, katere naloga je bila izboljšati integracijo regije s transnacionalnim sodelovanjem. Za Alpe je značilna raznolikost kultur in jezikov, skupna pa je naravna danost, gore. Jasno je torej, da potrebujemo sodelovanje na področju varstva okolja, prometa in prostorskega načrtovanja.

Transnacionalno sodelovanje na območju Alp se nadaljuje v programskem obdobju od leta 2007 do 2013 in naj bi utrlo pot uresničevanju določil lizbonske in göteborgske strategije ter evropski kohezijski politiki. Vedno večja konkurenčnost in privlačnost Alp zahtevata skupne ukrepe za dolgoročne rešitve. Ravno pri tem nam lahko pomagajo izkušnje iz prejšnjega programa.

Prenos „dobrih praks“ iz projektov regionalnega razvoja v druge programe lahko pripomore k temu, da bomo uspehe iz preteklega obdobja oplemenitili v novem obdobju. Cilj sodelovanja je opreti se na obstoječe dobre prakse in izkušnje. Potencialna partnerstva, ki jih zanima nadgradnja že obstoječih rezultatov, se morajo izkazati z dobrimi rezultati, s prenosljivimi rešitvami in pristopi, z novimi načini upravljanja in s poznavanjem obravnavane teme. Znanje in izkušnje bi lahko, na primer, črpali iz predhodnih INTERREG projektov.

V prejšnjem programskem obdobju so bili razviti dobri projekti, ki so spodbudili gospodarsko rast in inovacije ter obravnavali teme, kot so kako-

vost prostorskega razvoja, promet in mobilnost. Prav tako pomembni pa so bili projekti, ki so obravnavali upravljanje naravne dediščine ter zmanjševanje naravnih tveganj. Številni projekti so dali obetavne rezultate v skupnem upravljanju z naravnimi viri, kulturno pokrajino in kulturno dediščino.

Nenazadnje, obstaja možnost, da podnebne spremembe in posledice prometnega razvoja ter razvoja poselitve občutno prizadenejo tudi območje Alp, zato moramo v naslednjih letih izpeljati skupne aktivnosti na teh področjih.

Območje Alp ne obsega samo gora v ožjem geografskem pomenu, ampak tudi obrobna hribovja, gričevja in doline. Osrednji gorati del je naravno povezan z alpskim predgorjem, kjer leži nekaj najprivlačnejših evropskih metropol. Alpsko predgorje in doline tvorijo nerazdružljivo celoto z gorami v Alpah.

Novi projekti bi se morali ukvarjati s temami, ki v enaki meri upoštevajo posebne prostorske danosti alpske regije – na primer intenzivna uporaba tranzitnih poti, ki povezujejo severno in južno Evropo – ter značilnosti aglomeracij na robu Alp. Sodelovanje v programskem obdobju INTERREG III B je lahko izhodišče nadaljnjih skupnih aktivnosti, s katerimi bomo premagali nove težave in prostorska neravnovesja.

Prof. dr. Danuta Hübner

Danuta Hübner
Evropska komisarka za
regionalno politiko

SPOŠTOVANA BRALKA, SPOŠTOVANI BRALEC!

Pričujoča publikacija vam predstavlja glavne značilnosti 58 projektov.

V teh 58 projektih je skoraj 700 partnerjev opravilo pionirsko delo in tako oblikovalo nov program Območje Alp. Med izvajanjem projektov v letih 2000-2008 so pripomogli k utrditvi razumevanja programa sodelovanja, ki presega meje gorskega območja Alp. Veliko napora je bilo vložena, premagati je bilo treba številne ovire, vendar rezultati kažejo, da je bil trud poplačan.

Transnacionalni okvir programa in interdisciplinarno sodelovanje sta omogočila številne nove možnosti. Čeprav naš pogled izhaja iz različnih izhodišč, kultur in strokovnih področij, so nam skupni projekti omogočili iskanje novih rešitev in doseganje ciljev programa. Delo na vsakem posameznem projektu je bilo velik izziv, zato doseženih rezultatov ne gre zanemarjati. Uspeha programa ne gre pripisati zgolj sredstvom, ki so znašala več kot 120 milijonov evrov: izredni rezultati so v precejšnji meri zasluga velike zavzetosti partnerjev.

Alpe se zaradi podnebja, demografskih dejavnikov, gospodarstva, novih tehnoloških rešitev in ljudi nenehno spreminjajo. Zahvaljujoč tem projektom se spreminja tudi naš pogled na prostor, kjer skupaj živimo in delamo. Alpe je treba razumeti kot sistem, ki kliče k usklajenemu razmišljanju in delovanju.

Brošura posebej izpostavlja nekatere ključne teme, ki jih lahko povežemo z novimi cilji evropskih programov sodelovanja. Med njimi sta v povezavi s trajnostnim razvojem – še bolj očitno, kot do sedaj – tudi inovativnost in konkurenčnost.

Prispevki vseh projektnih partnerjev so okrepili transnacionalno sodelovanje v Alpah. Projekti, izpeljani v obdobju med letoma 2000 in 2006, tvorijo dober temelj za gradnjo novih mostov. Naj vas rezultati v tej brošuri navdihnejo z novimi idejami.

Veliko užitka ob branju!

Dr. Christian Salletmaier

Christian Salletmaier
Vodja Organa upravljanja
programa Območje Alp – dežela
Salzburg

STEFFENBACHOV MOST

KRAJ Švica, med kantonoma Wallis in Uri

VRSTA GRADNJE kombinacija tramov in zložljivega mostu

GRADBENI MATERIAL jeklo

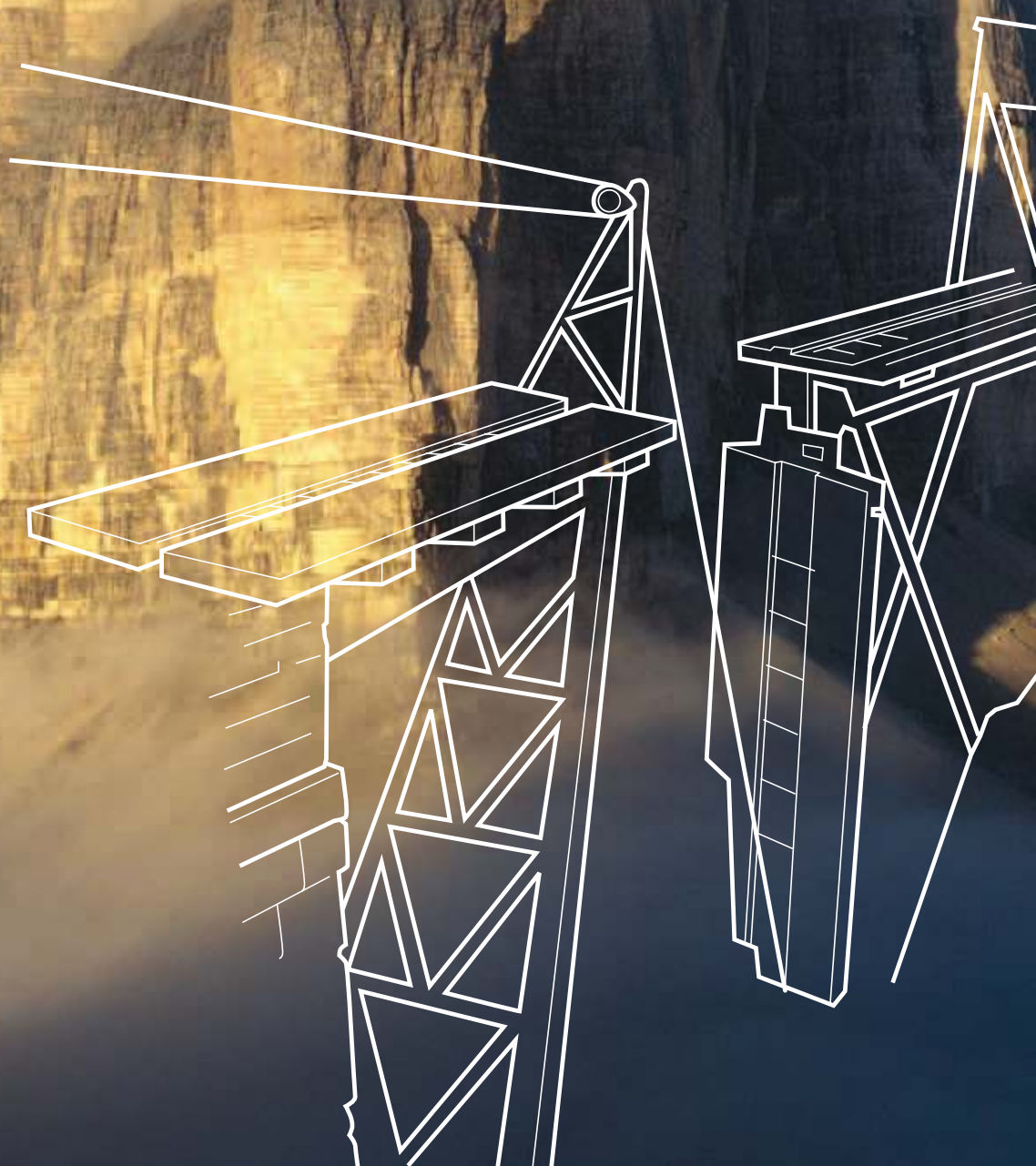
LETO GRADNJE 1926

VRSTA PROMETNE INFRASTRUKTURE železniška proga

SKUPNA DOLŽINA 36 m

VIŠINA 17 m

Povezuje kraja Realp in Overwald ob vznožju ledenika Rhone, kjer izvira druga najdaljša francoska reka

NARAVA: TVEGANJE IN KAPITAL

ZAKAJ STA UČINKOVITA PREVENTIVA IN SKRIBNO UPRAVLJANJE Z

NARAVNIMI VIRI SKUPAJ BOLJ USPEŠNA

Švica, spomladi 1915: železniški viadukt ob vznožju Ronskega ledenika na poti iz kantona Uri v kanton Wallis je zgrajen. Še preden po njem zapelje prvi vlak, ga snežni plaz odnese in odloži njegove ostanke daleč v dolini. Enajst let pozneje stoji na njegovem mestu edinstvena konstrukcija: Steffenbachov most. Lahko se zloži: jeseni, preden začnejo snežni plazovi drseti v dolino, ga odstranijo, spomladi pa znova postavijo. Mojstrovina inženirjev iz Luzerna, ki izkazuje spoštovanje do zimskih naravnih sil.

Kreativne rešitve in tehnologija so eden izmed načinov, kako se upreti naravnim katastrofam. Drugi načini so dobro premišljene prilagoditvene strategije in zagnano ozaveščanje na osnovi zanesljivih podatkov s celotnega alpskega loka. V projektih programa Območje Alp, ki se ukvarjajo z naravo, njenimi nevarnostmi in potenciali, evropski partnerji v številnih korakih nakazujejo smer uspešnega preprečevanja tveganj. V celotnem alpskem prostoru so natančno analizirali, na kaj in kako vplivajo podnebne spremembe. Iz rezultatov so skrbno izpeljali napovedi ter razvili in preizkusili modele, ki so blizu praksi in ki obravnavajo varovalne gozdove, hudournike in porečja – vse to zaradi skupne vizije: Alpe kot življenjski in gospodarski prostor naj bodo bolj varne.

Narava ne predstavlja samo nevarnosti za človeka. Veličasten 1100 kilometrov dolg alpski lok je vodni zbiralnik Evrope – hkrati pa tudi ena najbolj ranljivih regij te celine. Tukaj najdemo po navedbah 3. Poročila o Alpah CIPRE „na 100 kvadratnih kilometrov od 2000 do 3000 različnih rastlinskih vrst“ – dvakrat več kot v srednjeevropskem nižavju. Vpliv podnebnih sprememb je tu občutno močnejši kot drugje in narava se mora uravnovešiti z gospodarstvom, naselitvenim pritiskom in našo težnjo po mobilnosti. In tukaj so odgovori partnerjev programa Območje Alp tisti, ki nam kažejo pot v prihodnost. Pokazali so nam, kako je možno na pameten način gospodariti z naravnimi viri, učinkovito rabiti energijo in upravljati zavarovana območja v tesni povezavi s prebivalstvom in gospodarstvom.

Čarobne besede projektov programa Območje Alp so: premagovanje meja s sodelovanjem. Izredni vremenski dogodki bolj kot kdaj koli prej potrjujejo, da se narava ne meni za državne meje. Sledeč zgledu Steffenbachovega mosta, se tudi projektni partnerji iz vseh alpskih držav zavzemajo za povezave prek deželnih, hierarhičnih in strokovnih ravni – in to ne samo v poletnem času.

„Družba se mora izogniti neobvladljivim spremembam z zmanjšanjem emisij toplogrednih plinov ter upravljati z neizogibnimi spremembami s prilagoditvenimi strategijami.“

Skupina znanstvenikov o klimatskih spremembah, Fundacija ZN in Sigma Xi, 2007

PREMIKANJE GORA: PODNEBNE SPREMEMBE IN PREPREČEVANJE KATASTROF

Osebnih tragedij, ki jih povzročijo katastrofe, ne moremo izraziti v številkah, gospodarske razsežnosti pa lahko: po podatkih Evropske agencije za okolje (EEA) se je gospodarska škoda zaradi naravnih katastrof povečala s povprečno 7,2 milijard evrov letno med letoma 1980 in 1989 na 13,7 milijard evrov letno med letoma 1998 in 2007. Ni presenetljivo, da je zahteva po preventivi vedno glasnejša. Možnost katastrofe pomeni tekmo s časom, a načinov preprečevanja le-te na gorskih območjih ne moremo zasnovati enostavno. Podnebne spremembe v alpski regiji so tako raznolike kot regija sama.

Če želimo zmanjšati tveganje, moramo natančno poznati spremembe v pokrajini v preteklosti, za kar potrebujemo standardizirane podatke, do katerih bi imeli dostop vsi nosilci razvoja iz vseh alpskih držav in iz vseh dejavnosti. Prav to je bilo izhodišče za projekt *DIS-ALP*. Kot vrhunec projekta so partnerji razvili spletni portal, ki omogoča dokumentiranje, upravljanje in komunikacijo v zvezi z naravnimi katastrofami.

Štirinajst partnerskih regij med Dunajskim gozdom, Padsko nižino, goro Zugspitze in švicarskimi gorami prvič med sabo koordinira vremenske napovedi v celotni alpski regiji, da bi se obvarovali pred izrednimi vremenskimi dogodki. V okviru projekta *METEORISK* sodelujejo prek svetovnega spleta, povezava med radarji pa sedaj prvič omogoča pregled nevihtnih front prek državnih meja. Meteorologi lahko prek spleta dostopajo do podatkov, ki jih beleži več kot 1500 merilnih postaj, kar vodilni partner Michael Staudinger iz Centralne agencije za meteorologijo in geodinamiko iz Salzburga pojasnjuje z naslednjimi besedami: „Dva Indijanca vidita več kot eden, dva meteorologa z različnih območij pa skupaj pripravita boljšo vremensko napoved kot en sam.“ Dnevno prispe več sto xml-datoteke s celotnega alpskega območja, ki jih preverijo in analizirajo glede stopnje tveganja. Te digitalne in logistične kompleksnosti na spletni strani www.meteorisk.

info ne moremo opaziti, lahko pa vidimo, ali je vse v okviru običajnega oziroma ali se pripravlja izreden vremenski dogodek. „Stran je v letu 2007 zabeležila 540.000 obiskov in ta številka še raste,“ se veseli Michael Staudinger ter dodaja: „Sedaj idejo nadaljujemo na vseevropski ravni.“ Spletna petstopenjska lestevica nevarnosti za izredne vremenske dogodke nudi orientacijo za planince, kmetovalce, gorske reševalne službe, prometne storitve in radijske postaje.

Pomemben cilj je bilo tudi ozaveščanje ljudi v Alpah. Vključitev avstrijske tiskovne agencije APA kot medijskega partnerja se je izkazala za dobro potezo. S tem projekt *METEORISK* ni samo presegel državnih meja, ampak je tudi povezal izsledke meteorologov in splošno javnost.

Ledino so orali tudi člani projektnega tima *ClimChAlp*: strokovnjaki iz sedmih alpskih držav so prvič sedeli za eno mizo, da bi vzpostavili povezavo med podnebnimi spremembami in učinkovitim preprečevanjem njihovih negativnih posledic. Geologi, hidrologi, klimatologi, strokovnjaki s področja turizma, prostorski načrtovalci, glaciologi in drugi strokovnjaki so uspeli zasnovati obsežno mešanico med obema področjema. Poglobili so znanje o učinkih podnebnih sprememb in oblikovali najpomembnejše domače naloge, kot so usklajena mreža za monitoring in prilagoditvene strategije ter konkretna priporočila za gospodarski in prostorski razvoj. Zahvaljujoč *ClimChAlp* lahko sedaj politiki in uslužbenci v javni upravi najdejo odgovore na vprašanja, kot so: Kaj moramo upoštevati pri načrtovanju razvoja poselitve naše občine? Kdaj in kako informirati prebivalce o grozečih naravnih katastrofah? Zlasti majhne lokalne skupnosti potrebujejo dostopne instrumente za nudenje hitre pomoči, če bi šlo zares. „Zgolj razviti sistem zgodnjega obveščanja in se udobno zlekniti nazaj, je nevarno,“ opozarja Andreas von Poschinger, geolog pri Deželni agenciji za varstvo okolja v Münchnu. „Lokalne skupnosti morajo biti stalno na preži in meriti – tako kot zdravnik, ki

pred terapijo bolniku preveri utrip.“ Kot strokovnjak za zemeljske plazove priporoča zemljevide območij s povečanim tveganjem ter tesen dialog s prostorskimi načrtovalci v lokalnih skupnostih in regijah. „Tako bodo lahko prepoznali nevarna območja in se vnaprej izognili tveganju.“ Da bi omogočili enotno delovanje vseh, je potreben regionalni „dialog o tveganjih“, predlagajo partnerji ClimChAlpa. Državna in osebna odgovornost morata biti uravnoteženi.

„Flexible Response Network – FRN“ na strokovni ravni učinkovito združuje strokovno znanje, ki je v veliki meri dostopno tudi v bazi podatkov PLAN-ALP-db. V prihodnosti naj bi se v FRN stekale številne niti iz različnih alpskih držav; omrežje naj bi vključevalo tako znanstvenike kot tudi regionalne planerje, tehnične, gasilce, civilno zaščito, politiko in vojsko. Za oceno tveganja potrebujemo še skupen jezik, neke vrste „esperanto“ zemljevidov tveganih območij, zasnovanih po enotnih standardih kakovosti, kot jih zahteva Alpska konvencija. Zvezde so temu očitno naklonjene, saj trije „spin-off“ projekti rastejo na dragocenih temeljih, ki jih je položil *ClimChAlp*.

„Premikati gore“ pravimo, če se nekaj zdi enostavno nemogoče. V naših predstavah so Alpe

nekaj stabilnega, nepremakljivega in trdnega. V resnici so stalno v gibanju, nekaj milimetrov vsako leto, saj Afrika neutrudno potuje proti severu. Uničujoč potres v Furlaniji leta 1976, ko je umrlo tisoč ljudi, več deset tisoč pa jih je izgubilo svoj dom in posest, ter šibkejši potresi v Sloveniji leta 2004 so nas znova opomnili na to. „Zanesljive napovedi so alfa in omega za uspešno preprečevanje. Na potrese v Sloveniji leta 2004, na primer, smo lahko že opozarjali,“ poudarja Abdelkrim Aoudia, seizmolog pri Centru za teoretično fiziko Univerze v Trstu. Aoudia povzema: „V okviru projekta *ALPS GPS QUAKENET* smo dokazali, da se potrese da napovedati s fizikalnimi modeli.“

V okviru projekta *ALPS GPSQUAKENET* postavljajo zavzeti raziskovalci iz Italije, Francije, Slovenije in Nemčije nove merilne postaje. Projektne timu je s projektom GAIN prvič uspelo zasnovati vsealpsko omrežje, ki s pomočjo GPS-podatkov zaznava srčni utrip alpskega prostora. Zbirajo harmonizirane podatke in tesno sodelujejo z regionalnimi oblastmi ter mladimi znanstveniki na univerzah. Pri tem so gospod Aoudia in njegovi kolegi delali skoraj kot „preroki“. Regije so spodbudili k izmenjavi podatkov njihovih merilnih postaj: „Prosimo vas, da s svojim delom osrečujete druge. Samo tako lahko učinkovito uporabimo

„Vemo, kako lahko združujemo regionalne javne uprave.“

Abdelkrim Aoudia, Center za teoretično fiziko Univerze v Trstu (ICTP)

javna sredstva." To naj koristi čim več ljudem: geologom, gozdarskim strokovnjakom, glaciologom in seizmologom. Regije, ki postavijo merilne postaje, bodo vnašale nize podatkov za ves svet in tudi same imele koristi zaradi boljših napovedi.

Postavljanje novih merilnih postaj blizu ledenikov je zelo smiselno: zaradi okrepljenega topljenja ledenih velikánov se tudi zemeljska skorja narahlo dviguje, kajti – enostavno povedano – manjša teža pomeni tudi manjši pritisk na skorjo. Aoudia razlaga: „To bi lahko povzročilo aktiviranje potresnih žarišč ali okrepitev že obstoječih žarišč. Projekt je o tem zbral konkretne podatke.“ Še en korak, s katerim bomo pridobili dragoceni čas, rešili življenja in omejili gospodarske posledice.

Da je narava pomemben partner pri preprečevanju tveganja, kažejo izkušnje pri projektu **NAB** (Naravni potenciali gorskih območij v Alpah) v okviru programa Območje Alp. Gozdovi, ki so glavna opora zelenemu alpskemu loku, morajo postati še močnejši, se glasi kredo projekta. Recept partnerjev iz Slovenije, Italije, Avstrije, Nemčije in Švice je upravljanje z varovalnimi gozdovi, ki je prilagojeno lokalnim razmeram.

JUTRIŠNJI VAROVALNI ŠČIT

3 VPRAŠANJA KURTU ZIEGNERJU, GOZDARSKEMU INŽENIRJU URADA DEŽELNE VLADE TIROLSKE (A), PROJEKTNEMU VODJI NAB

Kaj je po vašem mnenju vrhunec projekta NAB?

Ponosen sem na uvedbo tipizacije gozdov Tirolske in Južne Tirolske. Tako smo lahko izpolnili dolgoletno zahtevo Protokola o gorskem gozdu Alpske konvencije. Prav tako je zame pravi vrhunec, da smo skupaj razvili in izdelali zemljevide gozdnih tipov Tirolske in Južne Tirolske, v prihodnje bo dodana tudi Bavarska.

Kje je korist projekta še posebej vidna?

Na primer na zemljevidu z označenimi nevarnostmi v regiji Lombardija, kjer so prikazane vse površine potencialnih zemeljskih plazov. Ta zemljevid bo uporabljala civilna zaščita. Tukaj smo tesno sodelovali s kolegi s projekta pri programu Območje Alp CatchRisk.

Pred kakšnimi izzivi je po vašem mnenju zaščita pred katastrofami v prihodnosti?

Glede na napovedi nas čakajo večje in silovitejše padavine, zaradi česar se povečuje nevarnost blatnih tokov, padajočega kamenja in snežnih plazov. Danes zasajeni varovalni gozdovi so torej ščit za jutri. Na eni strani potrebujemo ukrepe prostorskega načrtovanja, na drugi strani pa čim bolj stabilno strukturo v varovalnih gozdovih. Ne smemo pozabiti vključiti ljudi, ki so jih prizadele katastrofe, da bi se počasi odvrnili od utvare popolne varnosti v Alpah in bi utrdili svojo lastno odgovornost.“

VODA - NAJDRAGOCENEJŠA DOBRINA IN VELIKA NEVARNOST

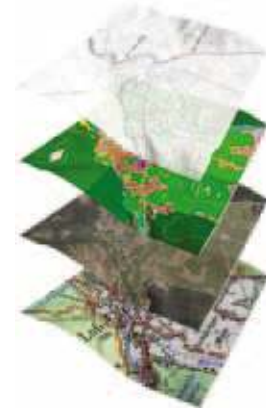
Za južno stran Alp so značilni izredni vremenski dogodki: leta 2003 so meščane Bolzana več dni pestile temperature prek 40 °C, visoka zračna vlaga in popolno brezvetrje. Poletje je bilo prava muka. Med 1. julijem in 30. septembrom je temperatura 75 dni presegala 30 °C. Zaradi vročine je tistega poletja v Evropi umrlo več kot 30.000 ljudi. Leta 1994 je v Piemontu med „poplavo stoletja“ v 60 urah padlo kar 700 litrov/m². Taka količina padavin pade v Bolzanu v vsem letu.

Evropska agencija za okolje (EEA) od leta 1990 zbira podatke o velikih rečnih poplavih. Podatki kažejo, da je od leta 2000 naprej prišlo do 165 takšnih poplav. V naslednjih desetletjih naj bi se trend naraščanja pogostosti nadaljeval. Izredne padavine lahko sedaj lažje napovemo. Prebivalci, skupine za ukrepanje in upravitelji vodnih elektrarn s tem pridobijo čas za pripravo, izdelani so tudi načrti za posredovanje v sili, a bi bilo najbolje, da škoda zaradi poplav sploh ne bi nastala oziroma bi bila veliko manjša.

Partnerji pri projektu *FORALPS* so dobesedno sledili vodi do njenega izvira. Topografija in mikroklima sta v vsaki dolini drugačni, vremenski pojavi lahko pokažejo popolnoma drugačno podobo, zaradi česar so aktualni modeli, narejeni iz podatkov, prikazanih na mrežah 200 x 200 km, zastareli. V sodelovanju z osmimi regionalnimi meteorološkimi službami je raziskovalec, zbranim okoli projektnega vodje Dina Zardija z Univerze v Trentu, uspelo vzpostaviti povezavo med ponudniki novih tehnologij in uporabniki. Prvič interdisciplinarno sodelujejo hidrologi in meteorologi. Na ta način so lahko meteorološke službe bistveno izboljšale svoje napovedi in padavinske modele. Novost je tudi uporaba mikroradarjev, ki pokrivajo radij med 30 in 40 km namesto dotodanjih 150 km. Na ta način je delo bolj natančno. „Izkoristiti moramo celotno verigo kompetenc,“ razloži Dino Zardi. Tudi upravitelji vodnih zbiralnikov ali regije, ki bodo v prihodnosti predvsem na južni strani Alp ogrožene zaradi pomanjkanja

vode, uporabljajo modele iz projekta *FORALPS*. V ta namen so opravili preizkuse na izbranih rečnih tokih in jezovih. „Razpoložljivost vode lahko sedaj natančneje merimo in napovedujemo na osnovi hidroloških in meteoroloških podatkov in ustreznih simulacij.“

Razvoj uporabnega instrumenta, ki bi združeval različne interese za reke, je bil ambiciozen cilj projekta *River Basin Agenda*. Partnerjem iz enajstih alpskih dolin in različnih strokovnih usmeritev je uspelo, da so se razširili v različne smeri. Niso samo razvili „Načrt upravljanja rečnega prostora“ v obliki modela za celotno območje Alp, ampak so tudi pokazali, kako sestaviti sestavljanko iz analize, načrtovanja, soudeležbe in informacij. Pod geslom „prizadeti postanejo soudeleženi“ so postale jasno vidne sinergije

Sodobne analize in načrtovanje omogočajo upravitelcem vodnih zbiralnikov, da se hitro prilagajajo spremembam in novim pogojem v naravi.

Partnerji projekta *River Basin Agenda* iz švicarskega kantona Wallis znajo pokazati, kako se izboljša osveščenost...z dobro voljo

med ekološko neobremenjeno rečno pokrajino, kakovostjo življenja in varstvom pred poplavi. „Mednarodni model napovedovanja poplavljanja reke Mure je v praksi že večkrat uspešno opravil preizkus, še posebej ob poplavih avgusta 2005,“ potrjuje Rudolf Hornich, ki je zadolžen za

upravljanje voda pri deželni vladi avstrijske Štajerske. Prav tako obstaja veliko zanimanja za njihov načrt upravljanja: npr. avtonomna pokrajina Bolzano na Južnem Tirolskem ga je celo prevzela v zakonodajo. Ta iskrica je preskočila tako na strokovnjake kot tudi na prebivalstvo: smešni stripi spremljajo pilotni projekt v Švici, v Italiji pa otroci in mladostniki navdušeno spremljajo reko Artugna od izvira v gorovju Cavallo do njenega izliva v Jadran pri kraju Caorle. Tudi „Vodni parlament“ – platforma za dialog – ob francoski reki Drôme je dobil nov zagon.

München, 2005: Avgustovske poplave niso prizadele bavarske prestolnice. Zakaj? – Prvič, reka Isar je z renaturacijo že leta 2003 pridobila dodatne retencijske površine. In drugič, zbiralnik Sylvenstein je veliko vode zadržal že v zgornjem toku. To je bilo eno izmed sedmih za Alpe tipičnih pilotnih

tima, za katero projektni vodja Sven Hartmann z Univerze v Stuttgartu meni, da je bila eden izmed bistvenih dejavnikov za uspeh: „Ekologi, hidrologi, upravitelji elektrarn in ribiči za okroglo mizo; to je bilo zelo poučno in – kljub vročim razpravam – zelo produktivno.“ Vsi se načelno strinjajo o sledečem: „Zdrava reka potrebuje neprekinjen prenos sedimentov.“

„V alpskih vodnih zbiralnikih je dolgoročno upravljanje sedimentov nujno iz več razlogov,“ pravi Sven Hartmann. „Prvič se začne zaščita predalpskih mest pred poplavami že v gorskih regijah, kar lahko pomaga preprečiti veliko škodo. Drugič, vodne elektrarne proizvajajo električno energijo, ki je nevtralna glede izpusta CO₂, hkrati pa so nujno potrebne kot rezerva za primer izpada proizvodnje elektrike iz vetra.“ Medtem ko se sedimenti večinoma zbirajo pred zaježitvenimi objekti, s

Naravne nesreče, od suš do poplav, se ne menijo za meje. Potrebujemo zanesljive napovedi in transnacionalno sodelovanje.

območij v okviru projekta **ALPRESERV**. Sedemnajst partnerjev iz Nemčije, Avstrije, Italije, Slovenije in Švice je izdelalo nove strategije za zmanjševanje, preprečevanje oziroma delno odpravljanje zamučenja alpskih akumulacijskih jezer zaradi odlaganja sedimentov. „Boter“ projekta je bil koncept iz švicarskega kantona Wallis. Dragocene izkušnje so bile povzete v priročniku za lokalne in regionalne uprave ter zasebne elektrarne. Upravljanje sedimentov na Območju Alp je izredno zapletena naloga, pri kateri trčijo drug ob drugega zelo različni interesi. Zaradi tega je bila novost že sestava

čimer izgubimo dragoceno akumulacijsko kapaciteto, se reka za zaježitvami poglobi. To lahko povzroči, da se vodostaj podtalnice v okolici reke zniža in posledično ogrozi temelje hiš. Jezovi prav tako motijo občutljive alpske eko-sisteme, zato bi morali omogočiti, da prek jezov poleg plavja prehaja tudi prod.

Projektni partner Helmut Knoblauch s Tehniške univerze v Gradcu navdušeno razlaga o novem programu izpiranja, ki ga je razvil in preizkusil **ALPRESERV** v enem izmed izbranih vodnih zbiralnikih.

kov v avstrijskem Bodendorfu. Kar zveni bolj kot gospodinjski aparat, je svetovna novost v programih za upravljanje sedimentov pri pretočni vodni elektrarni, ki jo upravlja „Austrian Hydro Power“. S poplavnimi valovi brez bagra izpirajo sedimente iz akumulacijskega jezera. Program hkrati varuje ribe in njihov podmladek, saj se populacije po izpiranju zelo hitro obnovijo, v času drstenja pa je postopek prepovedan.

Ustvarjanje povezave med naravno dediščino alpskih jezer in turističnim gospodarstvom je bil cilj partnerjev projekta *Alplakes*. Dva priročnika prikazujeta številne uspešne primere, kako se lahko okoli alpskega jezera, ki je magnet za turiste, razvije turizem, usmerjen v okolje. Graziano Venturini, predsednik „Consorzio forestale della Valvestino“, razvojne agencije med jezeroma Garda in Ledro, povzame bistvo projekta: „Že osnovna turistična ponudba nam je prinesla nove goste in hkrati okrepila zavest v regiji.“ Francozi, Italijani, Avstrijci in Slovenci so skupaj izdali celo Atlas jezer, strokovno zasnovano zbirko zemljevidov, kjer so jasno prikazane pomembne značilnosti jezer. Ob vseh teh rezultatih ni presenetljivo, da projektni partnerji še naprej sodelujejo znotraj tega omrežja.

GOSPODARSTVO IN DIVJINA

Podnebne spremembe bodo še posebej prizadele občutljive ekosisteme v gorah. Nekatere vrste bodo zaradi tega v privilegiranem položaju, druge v podrejenem. Živali in rastline z „rdečega seznama“ – seznama ogroženih vrst – bodo zadihale in vcvetele na zavarovanih alpskih območjih. Pri lovcih, zasebnikih, kmetovalcih, gozdarjih, upravljalcih elektrarn, turističnih menedžerjih in lokalnih politikih, ki želijo graditi, je celotna zadeva pogosto ravno nasprotna. V zvezi z ustanav-

ljanjem naravnih in narodnih parkov, območij s habitati flore in favne, biosfernih rezervatov so še posebej črnogledi in se bojijo, da bo z njimi ustavljen vsakršen razvoj v regiji.

To lahko potrdi projektni tim *AlpNaTour*. Šest partnerjev iz štirih alpskih držav je vložilo vse napore, da bi premostili vrzel med zaščito in rabo gorskih območij. Pod vodstvom Ulrike Pröbstl z dunajske Univerze za kmetijstvo se je projek-

S svojimi idejami partnerji v projektih NENA in ALPENERGYWOOD ne prispevajo zgolj k zmanjšanju učinka tople grede, ampak tudi k energijski samooskrbi in ustvarjanju okoljske zavesti.

tni tim posvetil „participativnemu upravljanju“ na območjih Natura 2000, kjer igrajo pomembno vlogo turistične in prostočasne dejavnosti. Številna območja s habitati flore in favne so državne vlade uvedle brez vključitve lastnikov,

lokalnih uprav in podjetij. Posledica tega je bilo slabše sprejemanje teh območij in upor lastnikov zemljišč. S čarobnimi besedami „od spodaj navzgor“ in „win-win“ lahko povzamemo usklajevanje različnih interesov, resno upoštevanje pomislekov, prepričevanje namesto prelisičenja ter proaktivno komunikacijo. Tim iz *AlpNaTura* je zbral izkušnje z vzorčnih območij, jih obogatil z analizami prednosti in slabosti, napotki za monitoring ter jih zgostil v načrte za upravljanje. Takšna praktična priporočila bodo koristila vsem nosilcem razvoja na območjih habitatov flore in favne v alpski regiji.

Ravnovesje med rabo in varstvom odražajo tudi rezultati projektov *Alpenenergywood* in *NENA*. Težko prebavljive recepte, kot sta „trajnostno gospodarjenje“ in „premišljeno upravljanje“, so naredili bolj življenjske. Pa naj bo to z rabo peletov, s pasivnim načinom gradnje ali s konceptom Wood Energy Road – partnerji so nazorno pokazali, kako lahko neka dejavnost živi od surovine, kot je les, jo hkrati koristi in ščiti. S svojimi idejami ne zmanjšujejo zgolj učinka tople grede, ampak tudi prispevajo k energijski samooskrbi in ustvarjanju okoljske zavesti.

„ViViAlp“ je orodje za virtualni prelet Alp. V 14 centrih v alpskih zaščitenih območjih lahko preletite hribe in doline in se kjer koli ustavite in preberete kaj več o krajevnih znamenitostih.

Osrednja tema varstva narave je senzibilizacija. Okoli 900 velikih zavarovanih območij z več kot 100 ha površine – od tega 14 narodnih parkov in 70 naravnih rezervatov – pokriva približno četrtino površine, ki jo zajema Alpska konvencija. Od leta 1995 sodelujejo v Mreži zavarovanih območij v Alpah Alparc, da bi izkoristili sinergije pri zaščiti, raziskavah in delu z javnostjo. Njihov projekt **Alpencom** je bil spisan kot triglasje, kjer člani Alparca krepijo svojo alpsko identiteto in vključujejo lokalno prebivalstvo, s čimer lahko dosežejo še več ljudi. Projektni vodja Marie Stoeckel iz Alparca v francoskem Chambéryju samokritično priznava, da je transalpsko ekološko razmišljanje šele v zametkih: „Potrebovali bomo še veliko kondicije.“ Vendar prvi koraki biologinjo navdajajo s pogumom: „**Alpencom** nam je omogočil, da zgradimo temelje za skupno komunikacijo. Na ta način lahko dosežemo široko javnost in številne

navdušimo za zaščito naše naravne in kulturne dediščine ter za biotsko raznovrstnost.“ Sodoben turizem na zavarovanih območjih in zgledi iz ZDA nakazujejo pot. Tako so nastali skupna podoba, komunikacijska strategija in interaktivni instrument, ki omogoča pogled skozi ptičjo perspektivo: „ViviAlp“ je virtualni let prek Alp. V centrih za obiskovalce 14 alpskih zavarovanih območij lahko poletite prek gora in dolin ter se po mili volji ustavite, da bi se o čem natančneje pozanimali. Na osebni računalniku si lahko od doma prek Google Earth iz ptičje perspektive ogledate nekoliko poenostavljen alpski prostor. „Letenje ustvarja nenavadne perspektive in zbujajo čustva,“ pravi Marie Stoeckel.

OD MONT BLANCA DO TRIGLAVA

MARIE STOECKEL IZ ALPARCA V CHAMBÉRYJU (F) OPISUJE SVOJ LET PREK ALP

„Z ViviAlp lahko preletim alpsko pokrajino iz ptičje perspektive. Na zemljevidu se prikaže 750 točk z zanimivostmi v petih jezikih.“

Tako lahko odkrijem, kje so podobnosti in razlike med alpskimi zavarovanimi območji. Gamsa na primer srečam vsepovsod, medtem ko so nekatere endemične rastlinske vrste razširjene samo v določenih dolinah. Poleg podatkov o flori in favni izvem veliko o kulturi, družbi in aktualnih izzivih na Območju Alp.

To skoraj čarobno orodje me v nekaj sekundah popelje prek najbolj znanih vrhov, od Mont Blanca do Triglava, od avstrijskih pašnikov do italijanskih vinogradov, od pobočij, poraslih z bukvami ali črnimi bori, pa vse do slovenskih Škocjanskih jam. Izlet z ViviAlp je potovanje, ki spodbudi sanje, navdušuje in vabi k raziskovanju, učenju in razumevanju.“

DODATNE INFORMACIJE

Alplakes

Mreža za boljše upravljanje z alpskimi jezeri in pojezerji

» www.alpine-space.org/alplakes.html

ALPENCOM

Skupne strategije komunikacije in razvoja za krepitev Mreže zavarovanih območij v Alpah

» www.alparc.org

Alpenenergywood

Izmenjava znanja in praktičnih izkušenj v mreži o lesu kot kurivu ter spodbujanju njegove rabe kot trajnostnega energetskega vira

» www.itebe.org/portal/affiche.asp?arbo=11&num=406

AlpNaTour

Povezovanje interesov turističnega in rekreacijskega sektorja v sklopu načrta za upravljanje območij Natura 2000 za trajnostni razvoj na Območju Alp

» www.alpnatour.info

ALPRESERV

Strategije ravnanja s plavinami za ohranjanje potrebne prostornine za poplavno varnost, varstvo vodnih virov in hidroenergetiko

» www.alpreserv.eu

ALPS GPSQUAKENET

Postavitve transnacionalne geodetske mreže GPS sprejemnikov v Alpah za natančnejše napovedovanje naravnih nesreč, zlasti potresov

» www.alps-gps.units.it

CatchRisk

Hidrogeološka analiza manjših alpskih povodij za oceno tveganja in prostorsko planiranje

» www.alpine-space.org/catchrisk.html

ClimChAlp

Ocena podnebnih sprememb v Alpah in njihovega učinka na naravne nesreče, prostorski razvoj in gospodarstvo ter razvoj prilagodljive transnacionalne mreže za potrebne ukrepe

» www.climchalp.org

DIS-ALP

Zapolnitev obstoječih vrzeli v dokumentaciji in informacijah o naravnih katastrofah v Alpah

» <http://portal.dis-alp.org>

FORALPS

Prispevki meteorologije in klimatologije k trajnostnemu upravljanju naravnih virov, predvsem vode, tudi z novimi tehnološkimi rešitvami.

» www.unitn.it/foralps/index.htm

METEORISK

Sodelovanje med meteorološkimi službami za usklajeno opozarjanje na nevarne vremenske razmere v celotnih Alpah

» www.meteorisk.info

NAB

Zaščita površin pred naravnimi nesrečami s poudarkom na varovalnem gozdu v Alpah.

» www.nab-project.org

NENA

Sodelovanje majhnih in srednje velikih podjetij ter gozdarstva za pospeševanje trajnostnega razvoja, konkurenčnosti in inovacij.

» www.nena-network.net

River Basin Agenda

Upravljanje porečij, varstvo pred poplavami in trajnostni razvoj alpskih porečij

» www.flussraumagenda.de

PONT DU GARD

KRAJ Francija, Nimes, dežela Languedoc-Roussillon

VRSTA GRADNJE arkadni most

GRADBENI MATERIAL kamen

LETO GRADNJE 19 pred n.š.

VRSTA PROMETNE INFRASTRUKTURE akvadukt,

kasneje v uporabi kot cesta

SKUPNA DOLŽINA 275 m

VIŠINA 49 m nad reko

V letu 1747 so spodnjo arkado razširili za cesto

ZAVEZNIŠTVA ZA TRAJNOSTNO GOSPODARSTVO

KAKO SREDNJE VELIKA IN MAJHNA PODJETJA NEŽNO SPODBUJAJO GOSPODARSTVO

Skoraj vsak dan ga srečujemo na hrbtni strani bankovca za pet evrov: Pont du Gard. Vojskovodja Agrippa ga je dal zgraditi leta 19 pred našim štetjem kot del akvadukta, da bi vodo iz južnih Alp privedel do današnjega mesta Nîmes v Franciji. S to mojstrovino rimskega gradbeništva je bilo možno premostiti 50 m globoko dolino reke Gard: skupno 52 polkrožnih lokov se med sabo podpira in daje zgradbi izredno stabilnost.

Podobno kot polkrožni loki mosta Pont du Gard tudi majhna in srednje velika podjetja (MSP) stabilizirajo alpsko gospodarstvo in skrbijo za preživetje več kot 70 milijonov ljudi na celotnem območju Alp. Spodbujanje teh podjetij, ohranjanje njihove funkcije kot najpomembnejšega delodajalca ter skrb za gospodarsko rast in delovna mesta je nekaj najpomembnejših ciljev pobude INTERREG in njenih programov. Enako pomembno je varstvo okolja. To sta dva vidika ki ju pogosto občutimo in predstavimo kot nasprotji.

Projekt **ASPECT** je povezal ta dva cilja, tako da je podprl MSP, ki delujejo na področju varstva okolja in naravnih virov, kot so: varstvo zraka in tal, ravnanje z odpadki, hrupom, vodo in energijo. „Ekopodjetja so pogosto zelo majhna in usmerjena na lokalne trge. Z **ASPECT**-om smo jim želeli omogočiti boljše trženje, kooperativno delo in dostop do inovacij,“ pravi Yves Guyon, predstavnik vodilnega partnerja Trgovinske in gospodarske zbornice (CCI) v Lyonu.

Pomemben pogoj za doseg te ciljev je bila anketa, izpeljana v 341 podjetjih, ki je dala vpogled v položaj MSP v ekoindustriji v alpskem prostoru in pokazala, kako lahko javna uprava in tisti, ki tam sprejemajo odločitve, učinkovito podprejo eko-

loško osveščena podjetja svoje regije. Na osnovi analize prednosti in slabosti je tim **ASPECT**-a razvil delovne instrumente za spodbujanje ekopodjetij: priročnik projektnih partnerjev ponuja priporočila za delovanje, primere dobrih praks in pomoč pri izbiri primernih političnih instrumentov ter načine pridobivanja zunanjih vlagateljev v okoljski sektor. Baza podatkov združuje poslovne ideje, konkretne projekte in izkušnje. Informacijsko ponudbo dopolnjujeta katalog ponudnikov in baza podatkov o novih partnerjih; vse to lahko pomaga MSP poiskati tehnološke in industrijske partnerje v drugih regijah.

„Konkurenčnost in boljši življenjski pogoji morajo iti z roko v roki.“

Danuta Hubner, Evropska komisarka za regionalno politiko, Aspekt-Novice 2/2007

SKUPAJ Z MOREMO VEČ

Obstaja več razlogov, zakaj je vredno nastaviti projekt sodelovanja: večja konkurenčnost, fleksibilnost, inovativnost, intenzivna izmenjava znanja in izkušenj ter dostop do novih trgov. Kljub temu vidi večina obrtnikov, trgovcev in občin drug drugega kot konkurenta. Od konkurence do sodelovanja je pogosto zelo velik korak, zato je dodatna pomoč še kako dobrodošla.

Partnerji v projektu **NENA**, krovne organizacije, raziskovalne ustanove, podjetja, javna uprava in nevladne organizacije so si za nalogo zastavili, zagotoviti podjetjem to dodatno pomoč. Majhna in srednje velika podjetja ter podjetniška združenja iz vseh alpskih držav so vključili v omrežje. Claire Simon, koordinatorka projekta pri CIPRA International: „Hoteli smo več, kot le delati znotraj omrežja, hoteli smo spodbuditi konkretne projekte sodelovanja na področju obnovljivih virov energije, npr. lesa in energetske učinkovitosti.“ Očitno uspešno, tako vsaj nakazujejo pobude opisane v nadaljevanju.

Projektne partnerji iz avstrijske dežele Vorarlberg so, denimo, izvedli model soudeležbe prebival-

cev in zaposlenih v ekoelektarnah ter zasnovali prototip ugotavljanja kazalnikov, ki dajejo jasne napotke za obsežno ekološko zasnovano javnih zgradb. Vrsta delavnic, kongresov in lokalnih dogodkov o možnostih financiranja izkoriščanja obnovljivih virov energije je združila okoli 1000 predstavnikov MSP ter krovnih organizacij. To je bil velik korak naprej v zvezi z rabo sončne energije .

Za italijanske projektne partnerje je bilo zelo pomembno, da so razširili zavest o pozitivnih lastnostih lesa kot gradbenega materiala, kajti do sedaj je bil delež poslovnih in zasebnih lesenih gradenj le en odstotek. Med drugim so pripravili DVD, ki arhitektom, načrtovalcem in investitorjem ponuja obsežne informacije o prednostih, sistemih in tehničnih vidikih lesenih gradenj. Tudi drugi projektne partnerji so se zavzemali za večjo učinkovitost in inovativnost v verigi ustvarjanja vrednosti lesa, na primer s podelitvijo „nagrade za leseno gradnjo“ izjemnim stavbam. Sem sodita tudi študij izvedljivosti sistemov za daljinsko ogrevanje na lesno biomaso in ustanovitev novega podiplomskega študijskega programa za

arhitekta in gradbene inženirje, in sicer magistrski študijski program „lesene gradnje“ na Visoki strokovni šoli v nemškem Rosenheimu.

Spodbujanje inovacij, optimiranje postopkov za ustvarjanje vrednosti, razvoj programov nadaljnega izobraževanja in usposabljanja – partnerji v projektu *NENA* so na svojih področjih naredili odločilne korake naprej. Od začetka leta 2008 stoji alpsko omrežje *NENA* na trdnih temeljih in je odprto za nove člane.

Že omenjeni partnerji so ugotovili, da lahko podjetja v transnacionalnih mrežah sodelujejo dobro in dobičkonosno. Številna podjetja ne vedo, kako koristno je lahko sodelovanje na javnih razpisih v sosednjih državah. Pri tem je zanimivo, da je 18 odstotkov vseh javnih naročil v Evropi oddanih na Območju Alp. Da bi bil ta velik potencial privlačen za MSP, se je osem partnerjev iz Nemčije, Francije, Italije, Avstrije in Švice združilo v projektu *ALPPS*. Izdelali so enotna navodila „Vaš ključ do javnih naročil na Območju Alp“, ki v štirih jezikih izčrpno obveščajo o vsem, kar je povezano z javnimi razpisi v alpskih državah.

KAKO POSTATI STROKOVNJAK ZA LESENE GRADNJE V TREH SEMESTRIH

PRIČEVANJE

Študijski program za tehnologijo lesenih gradenj na Visoki strokovni šoli v Rosenheimu, ki je rezultat projekta NENA, posreduje arhitektom in gradbenim inženirjem ob delu obsežno znanje o sodobnih, raznolikih in ekoloških lesenih gradnjah in jim omogoča študij ob delu. Prvi absolventi so v Evropi za zdaj še edinstven podiplomski študijski program zaključili jeseni 2008. Eden izmed njih je arhitekt Stefan Camper iz Bolzana.

„Naučiš se zelo oprijemljivih zadev. Veliko znanja, ki sem ga pridobil v petek in soboto v Rosenheimu, sem lahko v ponedeljek takoj uporabil pri delu. Energetska učinkovitost, ekologija ... lesene gradnje so tudi pri nas na Južnem Tirolskem zelo aktualne. Za študij sem izvedel iz novic Interesnega združenja za pasivne hiše Južne Tirolske. Zdel se mi je zelo zanimiv, kajti v Italiji nimamo primerljivega študija. Po 14 letih poklicnih izkušenj sem lahko v zelo kratkem času osvežil svoje znanje, se naučil novih standardov in poglobil poznavanje področja lesenih gradenj.

Vsem arhitektom priporočam, da se vpišejo v takšne programe. Vzdušje na Visoki strokovni šoli je zelo domače, delo je zaradi tega zelo učinkovito in blizu praksi.“

DELITI ZNANJE POMENI VEDETI VEČ

Na eni strani je večjezičnost eden od osnovnih stebrov Evrope, na drugi strani pa lahko predstavlja oviro za uspešno mednarodno sodelovanje. Nesporazumi nastanejo zlasti pri občutljivih političnih temah, kot so protokoli Alpske konvencije, in če vsaka država na osnovi lastne pravne tradicije drugače razume pravne izraze. Kako prihaja do napačnih razlag, prikaže Elena Chiochetti, predstavnica vodilnega partnerja pri *LexALP-u*, Evropske Akademije v Bolzanu, s pomočjo enostavnega primera: „V besedilu Alpske konvencije se večkrat pojavi izraz ‚gorska območja‘, ki je pravzaprav enostaven za prevajanje, v italijanščini je to na primer ‚zone montane‘. Vendar izraz

‚gorska območja‘ v Alpski konvenciji ni podrobno določen, zato so možne različne interpretacije“. Organizacije, ki se ukvarjajo z razvojem Alp, že dolgo časa zahtevajo enotnejši in jasnejši strokovni jezik. Interdisciplinaren tim pri *LexALP-u*, sestavljen iz pravnikov in prevajalcev, je njihovo zahtevo upošteval. Pri tem so se izognili standardizaciji in se odločili za postopno usklajevanje, razlaga Elena Chiochetti, ki je prepričana: „Kakovost dela se bo uveljavila“.

Brezplačna *LexALP*-ova baza podatkov obsega več kot 10.000 gesel. Od tega je 700 izrazov usklajenih v vseh štirih delovnih jezikih Alpske

„Waldwissen.net mi omogoča, da se povežem z drugimi strokovnjaki in soočim z novimi temami – saj pogosto nimaš vpogleda v to, kar se dogaja drugje.“

Walter Wuggenig, Koroška deželna
direkcija za gozdove

konvencije in opremljenih z razlagami, navezavami in primerjavami. Baza podatkov omogoča prevajalcem, tolmačem, vodjem projektov, prostorskim načrtovalcem in zaposlenim v javni upravi na lokalni ravni primerjavo terminologije šestih različnih nacionalnih pravnih redov (Nemčije, Francije, Italije, Avstrije, Švice in Slovenije) in treh mednarodnih pravnih sistemov (prava EU, mednarodnega prava in posebnega pravnega okvira Alpske konvencije).

Zbiranje znanja se splača tudi na drugih strokovnih področjih. To dobro kaže primer iz gozdarstva. Vsaka regionalna raziskovalna ustanova ima drugačne interese, prioritete in izkušnje. Doslej ni obstajal noben osrednji vir zanesljivih informacij o gozdarstvu. Devetnajst inštitucij iz sedmih alpskih držav pa si je v okviru projekta **KnowForAlp** zastavilo cilj, da to odpravijo. Rezultat je spletni portal www.waldwissen.net. „Ustvarjamo mreže med praktiki in znanstveniki s področja gozdarstva, zato vsi postanejo del velike skupnosti. Menim, da je namen takšnega projekta za Območje Alp ravno to, da z njim pridobimo tudi transnacionalno komunikacijo,“ pravi projektni vodja Roderich von Detten, znanstvenik s področja gozdarstva na Univerzi v Freiburgu.

Naj bodo to teme, kot so lesna energija, drevesni škodljivci in bukovi pragozdovi, posledice podnebnih sprememb, ki so vidne v gozdu, novo priseljene živalske in rastlinske vrste ali gospodarjenje s plantažami božičnih jelk – waldwissen.net ponuja odgovore, kontrolne sezname in kontakte. Pomembna sta kakovost in pomen za prakso. „Spletna stran naj ne bo pokopaljšče podatkov, temveč živahen in stalno aktualen sistem z visokimi standardi kakovosti,“ pravi Roderich von Detten.

Njihov koncept je bil uspešen: okoli 80.000 ljudi, med njimi so gozdarski praktiki, lastniki gozdov, strokovnjaki iz javne uprave, šol, varstva narave in turizma, najde tukaj vsak mesec strokovne informacije. Štirje gozdnoraziskovalni inštituti na Dunaju, v Freiburgu, Breisgau, Freisingu pri Münchnu in Birmensdorfu pri Zürichu skrbijo za spletno stran z lastnimi sredstvi. Nadaljnji partnerji projekta **KnowForAlp** iz Slovenije, Italije, Francije in Švice stalno prispevajo vsebine in prevode. Odlika strani je njena celovitost, večjezičnost in bližina praksi. To je tudi razlog za podelitev ugodnega priznanja evropske gozdarske industrije, in sicer Schweighoferjevega priznanja za inovativnost. Denarna nagrada se zliva v nadaljnji razvoj, kajti naslednji cilj je jasen: še več interaktivnosti med praktiki in znanstveniki.

Da je medmrežje primerno tudi za visokošolsko in nadaljnje izobraževanje, so dokazali partnerji projekta **E-MOTION**. Elektronsko učenje na daljavo, „e-učenje“, vidijo kot spodbudo za regionalni razvoj Območja Alp. Triindvajset partnerjev iz javne uprave, univerz, fundacij, združenj in zasebnih podjetij se je združilo, da bi skupaj dali impulze za širjenje inovacij in znanja ter prebivalcem odročnih območij v Alpah omogočili dostop do splošnega in poklicnega izobraževanja. Z izborom in nadaljnjim razvojem primernih tehničnih učnih platform so nastale pilotne vsebine, ki ustrezajo evropskemu kreditnemu sistemu – European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS), in sicer na področjih, kot so evropsko socialno pravo, gospodarsko pravo, sistem javnega naročanja, upravno pravo ter industrijska dediščina. „Nekateri izmed učnih modulov so že postali del

nacionalnih visokošolskih programov, na primer pri podiplomskem programu „Master Multimedia“ na Univerzi Roberta Schuhmanna v Strassbourgu ali pri „Master of Conservation, Management and Enhancement of the Industrial Heritage“ na Univerzi v Padovi.

Vodja projekta *AlpiNetWork*, Johanna Bernhardt iz Tirolske fundacije za prihodnost, vidi v informacijskih in komunikacijskih tehnologijah možnost za izboljšanje pomanjkljivosti podeželja v primerjavi s konkurenčnimi urbanimi območji. „Tu se ponujajo možnosti za nova delovna mesta in prožnejše podjetniške strukture. V okviru projekta smo razvili, testirali in izbrali ideje za koncepte, kot so e-delo, raznovrstne učne vsebine,

tele-center ali mali klicni center.“ Projektni tim *AlpiNetWorka* je z različnimi modelnimi projekti pokazal, kako je možno preseči toge strukture delovnega časa in delovnega kraja, nadalje optimirati procese in pomagati pri izboljšavah tako pri javni upravi kot pri podjetjih. „Sodelovanje prek meja je bilo izredno pomembno. Na ta način smo lahko, na primer, transnacionalno razvili izobraževanje za inovacijske menedžerje in ga ponudili na različnih lokacijah,“ zaključuje Johanna Bernhardt.

SODOBNI MARKETING PREBUJA IZ SPANCA TRADICIONALNE IZDELKE

Kdor želi v celoti izkoristiti svoje regionalne ali morebiti celo globalne prednosti, se mora teh prednosti najprej zavedati. Treba je določiti edinstvene dejavnike za nakup – „unique selling propositions“ – in jih dobičkonosno izkoristiti. Kaj naredi neko regijo edinstveno? Katere proizvode in storitve lahko razvijemo na osnovi tega? Tradicija, zaupanje, narava, gorska idila: to so vrednote, s katerimi lahko Alpe pridobijo prednosti in ki so dobra osnova za kakovostne izdelke in storitve z značajem.

Kakšen potencial se, na primer, skriva v lokalni posebnosti neke odročne gorske vasi? V okviru projekta *NEPROVALTER*, ki je nakazal nove poglede na tradicionalno kmetijstvo, so na Južnem Tirolskem uspeli oživiti kavo „Altreier Kaffee“. Tako so na sodobne temelje postavili pridelavo

rastline (vrsta boba), iz katere pridobivajo kavo, postopek predelave in trženje ter raziskali sestavine in dokumentirali lokalno znanje. „Četudi še ne vemo, ali nam bo uspelo narediti izdelek, ki se bo obdržal na trgu, je v naših krajih to že sedaj spodbudilo premik in s tem tudi širšo prepoznavnost,“ se veseli Hartwig Lochmann, župan kraja Anterivo.

Perspektive za prihodnost tradicionalnih dejavnosti je tema, ki jo je obravnaval projekt *Alpinet Gheep*. Pomen alpske ovčjereje in kozjereje se zmanjšuje že zadnjih pet desetletij, čeprav prav ta oblika gospodarjenja na idealen način povezuje ekološke in gospodarske vidike. Brez ovac in koz človek ne bi mogel koristiti najvišje ležečih pašnih površin, ki dopolnjujejo alpsko pokrajino in prispevajo k ohranitvi redkih živalskih in ra-

stlinskih vrst. Ne smemo pozabiti tudi regionalno tipičnih in visoko kakovostnih izdelkov, kot so sir, volna in meso.

Kulturna dediščina je dobrina in tudi ohranjanje narave je izjemno pomembno: šestnajst partnerjev **Alpinet Gheepa**, med njimi združenja rejcev, regionalne uprave in raziskovalne ustanove iz severne Italije, Avstrije, Nemčije in Slovenije, pri projektu ni hotelo obdržati popačene podobe Heidi v dejavnosti, ki je v zatonu, temveč dolgoročno ohraniti konkurenčnost in s tem tudi osnovo za življenje za pastirje ovac in koz. V ta namen so izkoristili vse adute od znanosti prek tehnologije do trženja.

Sodelujoče raziskovalne ustanove so zbirale podatke o rastlinstvu in prehranjevalnih navadah živali ter razvile računalniško podprt model za oce-

izkoristili so tudi internet: nastalo je več med sabo povezanih spletnih portalov, med njimi platforma za e-trgovino, ki navaja najbolj značilne lastnosti skoraj 400 ovčjih in kozjih izdelkov ter ponuja kontakte za neposredno trženje izdelkov s celotnih Alp.

Tradicionalne metode zdravljenja + stara zdravilna zelišča + sodobni marketing = motor za sodobni zdravstveni turizem. Partnerji projekta **Alps-healthcomp** v tej obliki odkrivajo možnosti, kako dolgoročno ohraniti konkurenčnost turističnih destinacij v Alpah in okrepiti podnebno milejšo protitež v primerjavi z zimskim športnim turizmom. Raziskali so učinkovitost alpskih naravnih in zdravilnih zelišč ter potrebe strank, trende na trgu in gospodarske potenciale. Razvili so nove izdelke in storitve ter izdelali koncept kakovosti. Izobraževanja in profili zahtevnosti za izobraževalne programe, specifične za centre za dobro počutje in zdravilišča, služijo kot dopolnilo k obsežnemu paketu trženja. Na ta način je „Alpine Wellness“ naredil velik korak na poti do močne blagovne znamke.

Pristop, ki bi obsegal več dejavnosti, je bil namen projekta **RegioMarket** pod vodstvom Deželnega urada za okolje, meritve in varstvo narave dežele Baden-Württemberg, najpomembnejši rezultat pa navodila za izgradnjo regionalnega trženjskega sistema, vključno s seznamom meril za „dobre“ regionalne sisteme trženja. „Kaj moram na-

Postopek razvoja regionalnega tržnega sistema

Iz priročnika za skupno regionalno trženje – projekt RegioMarket

njevanje pašniških površin. Raziskali so različne pasme ovac in koz, ki so se razvile v Alpah skozi stoletja, opravili so izračune genetske sorodnosti in zbrali podatke raziskav v centralni bazi podatkov za vzrejo. Priročnik za ovčerejo in kozjerejo v Alpah ponuja tako rejcem kot funkcionarjem podrobne primere iz prakse, metode, študije in poročila.

Blagovna znamka »Alpine Wellness« lahko poveča konkurenčnost naravnih zdravilišč in centrov za dobro počutje – zdravljenje z naravnimi metodami in moderni marketinški pristop so lahko dobra protitež klasičnemu zimskemu športnemu turizmu.

rediti, da bi čim uspešneje in čim hitreje prispel do cilja – to je bilo naše izhodišče,“ razloži projektni vodja Norbert Höll. Navodila za 'kvačkanje', kot jih imenuje Höll, vsebujejo vse informacije za uspešen začetek pobude regionalnega trženja, in sicer v več dejavnostih hkrati, od živil prek turizma do obnovljive energije. Od regionalnih analiz prek financiranja, razvoja marketinga in zagotavljanja kakovosti pa vse do komunikacijskih ukrepov – vsi zainteresirani bodo našli vse potrebne napotke. Razložili jim bomo tudi, kako se izogniti tipičnim pastem in kako spodbuditi dinamiko in profesionalnost s tem, da se k sodelovanju povabi izkušeno srednje veliko podjetje.“

Koliko lastne dinamike lahko razvije takšna pobuda, kaže primer iz Slovenije. Na začetku so želeli tržiti samo regionalno posebnost, klobase, nato pa je v času projekta nastala znamka „Jarina“, pod katero sedaj tržijo posebne izdelke regije. Tudi italijanski projekt **RegioMarket** ni ostal praznih rok. Združenje „Sapori di gente unica“ (Edinstveni okusi) združuje restavracije celotne regije Furlanije-Julijske krajine, ki posebno pozornost posvečajo kakovostni lokalni kulinariki, skrbni postrežbi in ugodnemu razmerju med ceno in kakovostjo. Restavracije morajo izpolnjevati stroge pogoje za

sprejem v to združenje, ki pa jim lahko prinese koristi zaradi skupnega trženja. K instrumentom trženja spadajo na primer brošure v obliki kulinaričnega vodnika, ki popelje italijanske in tuje gurmane po regiji. Vodnik ne predstavlja samo restavracij, ampak tudi kulturna in naravna bogastva, kot je park Julijskega predalpskega sveta. Mimogrede: v okviru projekta **RegioMarket** so nadalje razvili znamko tega naravnega parka.

Naslednji korak vodi od regionalnih trženjskih strategij do „Alp kot zaščitene znamke. Na Območju Alp že obstajajo številne uspešne regionalne znamke. Ideja je, da bi jih združili pod skupno streho,“ razlaga Norbert Höll ta pristop. „Prednost

takšne vsealpske krovne znamke bi bila visoka stopnja prepoznavnosti, ki presega meje določene panoge. Alpska znamka bi poudarila močno navezavo na regijo in zagotavljala, da ponujeni izdelki in storitve ohranijo značaj regije. Kar visok športni cilj,“ priznava Norbert Höll. Vendar temelji za to že stojijo.

„V Alpah imamo obsežno znanje o razvoju in regionalnem trženju, ter izkušene in za to zelo zagrete partnerje.“

Norbert Höll, vodja projekta **RegioMarket**

DODATNE INFORMACIJE

ALPINET GHEEP

Alpska mreža za spodbujanje ovčjereje in kozjereje in trajnostni razvoj

» www.alpinetgheep.org

Alpinetwork (ANT)

Izboljšanje pogojev za ustvarjanje delovnih mest in pridobitev zaposlitve, predvsem na odročnih območjih v Alpah, z uporabo informacijske in komunikacijske tehnologije

» www.alpinetwork.com

ALPPS

Storitve za dostop do javnih naročil za majhna in srednje velika podjetja

» www.alpps-online.com

ALPSHEALTHCOMP

Alpe, območje naravnih zdravilišč in centrov za dobro počutje

» www.alpshealthcomp.org

ASPECT

Podpora in spodbujanje srednje velikih in malih podjetij, ki se ukvarjajo z okolju prijaznimi industrijskimi dejavnostmi

» www.aspect-project.eu

E-Motion

Elektronsko izobraževanje za boljšo mobilnost prebivalcev

» www.emotion-project.net

KnowForAlp

Inovativni pristopi in orodja za prenos znanja na področju gozdarstva na transnacionalni ravni

» www.knowforalp.net

» www.waldwissen.net

LexAlp

Uskladitev pravne terminologije na področju okolja in prostorskega planiranja v štirih glavnih jezikih alpskih držav za pospeševanje transnacionalne komunikacije

» www.alpine-space.org/lexalp.html

NENA

Spodbujanje trajnostnega razvoja, konkurenčnosti in inovacij na podlagi sodelovanja med majhnimi in srednje velikimi podjetji ter poslovnimi grozdi

» www.nena-network.net

NEPROVALTER

Razvojni model za kmetijstvo v Alpah s spodbujanjem ekološkega kmetovanja, lokalnih pridelkov ter izobraževalnih in socialnih dejavnosti

» www.neprovalter.org

RegioMarket

Promocija visoko kakovostnih regionalnih proizvodov in storitev, da bi povečali privlačnost in konkurenčnost alpskih regij

» www.regiomarket.org

MOST V BLIŽINI KRAJA MASELLO

KRAJ Italija, dežela Piemonte

VRSTA GRADNJE most iz tramov

GRADBENI MATERIAL les

LETO GRADNJE neznano

*VRSTA PROMETNE INFRASTRUKTURE most za
prehod pešcev zgrajen na nadmorski višini 1.195 m
na pritoku reke Germanasca*

VEČ POGUMA, DA OSTANEŠ DOMA

KAKO LAHKO Z INOVATIVNIMI IDEJAMI OHRANIMO MESTA IN VASI NA ODROČNIH ALPSKIH OBMOČJIH

Leta 1871 je v kraju Massello živel 759 ljudi. Danes jih živi 63, od tega vse leto samo 22. Že od nekdaj je kmetijstvo zadoščalo zgolj za samoskrbo vaške skupnosti. Masovni turizem poznajo v sosednjih dolinah, v Massellu ni niti ene žičnice. Najbližje mesto, Pinerolo, je oddaljeno 35 kilometrov, tja vodijo samo ozke, strme gorske ceste z veliko serpentinami. Mladi so odšli. Pot v novo življenje jih je vodila čez majhen lesen most. Starejši so ostali.

Kraj v Piemontu, v najbolj oddaljenem kotičku doline Germanasca, je ena izmed 1100 alpskih lokalnih skupnosti, ki jim grozi skorajšnje izumrtje. V iskanju boljšega življenja so gorski prebivalci svojim vasem trumoma obrnili hrbet. Eksodus, ki traja še danes in še bolj večja razlike med regijami.

Tukaj: odročna podeželska območja z majhnimi mesti in vasm, ki jih pesti močno izseljevanje. Tam: območja na robu Alp in glavne doline s svojimi vedno večjimi območji goste poseljenosti, kjer živi in dela okoli 60 odstotkov alpskega prebivalstva. Neravnovesje med „tukaj“ in „tam“, med podeželjem in mestom se še naprej povečuje. Številne odročne alpske skupnosti potegne vase selitveni vrtinec: hitro bo zmanjkalo „kritične mase“ prebivalcev, potrebne za ohranitev javnega življenja. To je začetek začaranega kroga.

Iz krajev, kjer primanjkuje primernih delovnih mest in možnosti za izobraževanje, se odselijo predvsem mladi in ljudje z višjimi kvalifikacijami, z njimi pa tudi njihova gospodarska moč. Potreba po trgovinah, gostilnah, zdravstvenih, kulturnih in socialnih ustanovah se zmanjša. Nedonosne dejavnosti se zapre. Delovna mesta so izgubljena. Ne smemo pozabiti na družbeni vidik, opozarja Thomas Egger, direktor Švicarske delovne skupnosti za gorska območja (SAB) in vodja projekta *PUSEMOR*: „Storitvene dejavnosti na redko poseljenih območjih ne zadevajo samo gospodarstva, nujne so tudi za privlačnost vasi, socialno varstvo, regionalno identiteto, enakost in solidarnost skupnosti.“

„Trajnostne inovacije niso zgolj tehnične inovacije. Inovacije v kulturi in socialni, nove rešitve so povsem enakovredne. Pogosto te zamisli ne pridejo iz centra temveč iz odročnih krajev.“

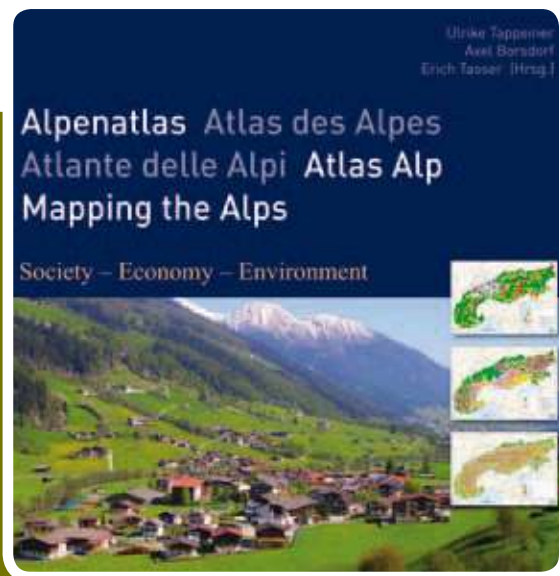
Dominik Siegrist,

Predsednik mednarodnega združenja CIPRA

Nujne, pravzaprav že zdavnaj potrebne, so rešitve, ki bi dolgoročno okrepile privlačnost redko poseljenih alpskih območij kot življenjskega in gospodarskega prostora in bi tako vsaj deloma znova vzpostavile uničeno ravnovesje med aglomeracijami in odročnimi kraji. Pri tem ne gre za to, da bi vsem in majhnim mestom nataknilo velemestno vzdušje in jih opremili z enakimi rešitvami. To potrjujejo tudi raziskovalci v projektu **DIAMONT** (glej okvirček). „Potrebujemo koncepte, prilagojene posameznim regijam, da bi tako spodbudili trajnostni razvoj,“ pravi Ulrike Tappeiner, projektni vodja **DIAMONT** in profesorica na univerzi v Innsbrucku. „Poiskati moramo odgovo-

re, ki bodo ustrezali tako posebnim zahtevam kot tudi potencialom v regiji.“

Kaj bi torej morali izboljšati, da bi postalo življenje na odročnih alpskih območjih bolj prijetno in bi se tudi splačalo ostati tam? Projekti programa Območje Alp, kot so **PUSEMOR**, **DYNALP**, **ALPTER** in **QUALIMA**, ponujajo prvi korak v pravo smer s premišljenimi koncepti in obilico lokalnih pobud ter na ta način spodbujajo „pogum, da ostaneš doma“.

OBČINE V ALPAH POD DROBNOGLEDOM

*Kaj ima skupnega naša občina z drugimi občinami v Alpah? Kje se razlikujemo? Kje smo, kar zadeva gospodarstvo, demografijo, varstvo narave ...? V preteklosti so na takšna vprašanja le težko odgovorili, ker so manjkali zanesljivi primerjalni podatki iz vse alpske regije. Okoli 30 raziskovalcev je pri **DIAMONT**-u šlo v isto smer, da bi zapolnili to vrzel. Oprli so se lahko na dragocene izkušnje projekta **MARS** v okviru programa Območje Alp. Zbrali so podatke, jih povezali v mrežo in izračunali osnovne kazalnike za opis občin, kot so oddaljenost od središča kraja do najbližje bolnišnice, struktura dohodkov ali stopnja človekovega vpliva na okolje. Poleg analize obstoječih virov podatkov, na primer rezultatov popisov prebivalstva, ali GIS-podatkovnih nizov, so zbrali tudi mnenja predstavnikov občin: anketirali so 5888 županov iz celotnega Območja Alp.*

*S svojim delom so projektni partnerji podprli Stalni sekretariat Alpske konvencije pri njegovi nalogi spodbujanja trajnostnega regionalnega razvoja kot tudi pri izgradnji Sistema opazovanja in informiranja v Alpah **ABIS/SOIA**. Edinstvena spletna baza podatkov je sedaj na voljo ekonomistom, geografom, lokalnim, regionalnim in medregijskim nosilcem razvoja ter javnosti. Stran, ki je v angleškem jeziku, ponuja poleg statističnih podatkov dostop do 100 instrumentov za prostorski razvoj, ki so specifični za Alpe, ter povezave do primerov dobrih praks. Nadaljnji rezultat projekta je „Atlas Alp“. V njem je prek 100 zemljevidov, na katerih so prikazane družbene, gospodarske in okoljske vsebine, poleg angleških razlag pa so še razlage v štirih alpskih jezikih – nemščini, francoščini, italijanščini in slovenščini.*

Povezava do baze podatkov: www.diamont-database.eu

Povezava do zaključnih poročil: www.uibk.ac.at/diamont/results/reports.htm

Alpenatlas: Spektrum Akademischer Verlag, ISBN 3-8274-2004-0

ČE KUPEC NE PRIDE DO TRGOVINE, PRIDE TRGOVINA DO KUPČA

Osnovna oskrba z dobrinami in storitvami je nujna na vsaki lokaciji, a kjer nihče več ne stane, se tudi vaška trgovina ne splača več. Že dolgo tudi na bolj odročnih območjih vabijo velike samopostrežne trgovine, kjer najdemo vse na enem mestu. In tako se postavlja vprašanje: Kako v vasi ohraniti trgovino – in s tem podpreti lokalno gospodarstvo?

Trgovino pripeljemo do stranke, pravijo v občini Ollon v švicarski regiji Chablais Vaudois. V okviru pobude znotraj projekta **PUSEMOR** je pet lokalnih trgovin – mesnica, lekarna, dve živilski trgovini in pekarna – vzpostavilo skupen sistem dobave za vasi, ki nimajo trgovin. Stranke naročijo blago po telefonu in ga prejmejo naslednji dan na dom: „Prebivalstvo postaja vedno starejše in pogosto ni več tako mobilno. Še posebej za starejše ljudi je takšna dobava dobrodošla pomoč,“ meni Jean-Michel Clerc, ki je v Ollonu odgovoren za socialne zadeve.

Kreativne ideje so razvili tudi partnerji pri projektu **QUALIMA**, da bi zagotovili oskrbo z blagom in

storitvami. V odročnih regijah Slovenije, Italije, Avstrije in Švice je nastalo okoli 20 „multifunkcionalnih storitvenih podjetij“, centrov za storitvene dejavnosti, ki poleg živil ponujajo dostop do interneta ter poštno in lekarniške storitve. Posebno pozornost posvečajo kakovosti storitev, zato je bil pomemben vidik projekta izobraževanje in usposabljanje vodij ter zaposlenih v pilotnih podjetjih. Drug problem pri upadanju števila prebivalcev v odročnih območjih je obravnaval projekt **ALPTEK**: Kjer ljudje odidejo, nihče več ne obdeluje zemlje. Površine se zarastejo. Tipična privlačnost alpske kulturne pokrajine izginja. Znanje o ekoloških povezavah, obrti in tradicijah, ki ustvarjajo identiteto, je v nevarnosti, da izgine. Projektni partnerji pri **ALPTEK**-ju, med njimi kot opazovalec sodeluje tudi UNESCO, raziskujejo, kako lahko ohranimo posebne terasaste krajine v Alpah kot lokalne vire, ki nudijo podeželju več opore. Poleg obširnih osnovnih raziskav je projektni načrt obsegal tudi praktične „ukrepe za oživljanje“ krajine. V italijanski deželi Aosti, Goriških Brdih in predelu Wachau v Avstriji znova uporabljajo vinogradniške terase za pridelavo kakovostnega vina. Tudi za pridelavo

„Močno verjamem v pozitiven učinek izmenjave izkušenj in v mednarodno sodelovanje. Izmenjava izkušenj je bila najpomembnejši del projekta DYNALP.“

Francesco Pastorelli, direktor CIPRA Italija

oljk se splača oživiti stare terase: od leta 1984 naprej sodelujejo pridelovalci oljk v Arnascu (Ligurija) v kampanji proti „preprečevanju propada terasaste krajine in proti upadanju števila prebivalcev“. Že 35 od 50 hektarjev zemlje, ki je bila

Terasirana krajina v Alpah predstavlja dodano vrednost in jo je potrebno ohraniti kot lokalno posebnost.

v 50. letih prejšnjega stoletja opuščena, so znova spremenili v uporabne površine. Razvili so tudi dodatne vire dohodka: „Cooperativa Olivicola“ je vzpostavila svoj prodajni sistem in lastnikom zemljišč pomaga, k ponovnemu oživiljanju terasastih površin.

Rezultati osnovnih raziskav projekta **ALPTER**, ki obsegajo podrobne analize geografskega, geološkega in socialnoekonomskega vidika ter izkušnje iz pilotnih projektov, so zbrani v priročniku in obsežni slikovni publikaciji.

Gremo nazaj v Massello, vzorčno občino projekta **DYNALP** iz programa Območje Alp. Od tega, da je dolino Germanasca masovni turizem obšel, je tudi nekaj koristi. Okolje je neokrnjeno, rastlinstvo, živali in pokrajina so zelo raznoliki. Massello je vmesna postaja na **Vii Alpini**, ki poteka prek celotnega alpskega loka od Monaka do Trsta. Zahvaljujoč zavzetosti prebivalcev Massella in pomoči Evropske unije lahko pohodniki od leta 2005 prespijo v gostišču „Foresteria“ in uživajo ob lokalnih specialitetah, kot so jurčki, ribe in divjačina. Muzej lokalne zgodovine in rudarski muzej (v dolini Germanasca so včasih pridobivali lojvec), knjižnica, specializirana za gradiva z gorsko tematiko, in raznolika okolju prijazna ponudba so nove dodane vrednosti, ki naj bi prinesle gospodarski vzpon in z njim privabile nazaj mlajše ljudi.

PUSTOLOVŠČINA FORESTERIA

MED LJUDMI, KI SO PRIŠLI V MASSELLO, STA TUDI MARIO IN ISABELLA. LETA 2005 STA PREVZELA VODENJE NOVEGA GOSTIŠČA „FORESTERIA“

„Sanjala sva o tem, da bi svoje življenje spremenila, da bi delala tam, kjer je narava še neokrnjena. Tukaj sta flora in favna še raznoliki. Tukaj živijo gamsi, kozorogi, orli, brkati seri in celo volkovi. Življenje je neobremenjeno, sprehajamo se, ribarimo in se ukvarjamo z gorskim kolesarjenjem. Tukajšnje vsakodnevno življenje je lahko tudi zelo neprijetno, vsak nakup je že večji podvig. Življenje je drago, pomislite samo na stroške ogrevanja. Tipični „značaj gorskega prebivalca“ je lahko težaven. Nekateri ljudje niso dovzetni za nove impulze od zunaj.

Navdušila naju je zavzetost občine Massello, še posebej pobude za okolje in trajnostni turizem, zato sva začela z „avanturo Foresteria“. Najprej je gostišče obstajalo samo kot restavracija in dom za prenočitev, pozneje pa sva uredila še osem dvoposteljnih sob. Sedaj skupaj z občino načrtujemo, kako bi obisk lahko še povečali in Foresterio predstavljali kot izobraževalni center za menedžerje. Posvetili smo se „mehkemu turizmu“, uporabljamo predvsem pridelke in izdelke lokalnih dobaviteljev, da bi tako podprli tukajšnje gospodarstvo.“

KAJ PA VAŠKA POVEZANOST?

Mesta in vasi so privlačna takrat, ko so zapolnjene z življenjem in ponujajo prostor za sobivanje. Takega mnenja so na primer prebivalci Langenegga. Njihov kraj na obronkih avstrijskega Bregenskega gozda je nastal z združitvijo dveh občin, zato ni imel zgodovinskega središča. Uspelo jim je, med drugim s podporo **DYNALP**-a, načrtovati in z življenjem zapolniti novo vaško središče. Pri tem so igrali pomembno vlogo arhitektura in rekreativni objekti, vendar so med pomembne cilje spadali tudi nova delovna mesta, infrastruktura in ohranjanje lokalne oskrbe. Novo središče Langenegga zdaj tvorijo zgodovinske in sodobne zgradbe. In življenje v novem vaškem središču? Grafitarske delavnice za mlade, skupno iskanje imena za vaško trgovino in akcije na temo energetske učinkovitosti so uspešno oživile novo središče kraja in okrepile povezanost vaščanov. Če občine pesti upadanje števila prebivalcev ali velik delež dnevnih migrantov, ni v nevarnosti samo notranja povezanost vasi, ampak tudi tradicionalna sosedska pomoč. To se je zgodilo v Dravski dolini na avstrijskem Koroškem, ki je tipično odročno območje. Zato je nastala ideja za „vaški servis“, ki je zahvaljujoč **PUSEMOR**-ju postal resničnost: od maja 2007 naprej prostovoljci ali zaposleni v „vaškem servisu“ priskočijo za kratek čas na pomoč družinam, staršem samohranilcem, starejšim ali sorodnikom le-teh, ki skrbijo zanje. Že 1154-krat so prišli na dom in pomagali pri skrbi za otroke, bolne ali starejše. „Vaški servis“ hkrati koordinira in spodbuja prostovoljno delo v občinah in skrbi za to, da so tisti, ki potrebujejo socialno in zdravstveno pomoč, s ponudbami seznanjeni.

Zagotoviti socialne storitve, ki so posebej namenjene najmlajšim prebivalcem, je cilj dveh drugih pobud znotraj **PUSEMOR**-ja:

Leta 2009 bo v „deželi urarjev“, francoski regiji Pays Horloger, svoja vrata odprl mobilni vrtec. Majhnim občinam z malo otroki se ne splača imeti svojega vrtca. Ideja je zato ustanoviti vrtec

avtobus, ki se vozi od vasi do vasi. Z novo storitvijo naj bi starši dobili nekaj časa za urejanje opravkov v javnih organih ali za nakupe, otroci pa bi imeli možnost srečati se z vrstniki in se navaditi na življenje v skupnosti.

Tudi v Sorici so želeli storiti nekaj za otroke: v tej slovenski vasi, zahvaljujoč učiteljem, že od začetka 90. let prejšnjega stoletja deluje kulturni center z raznoliko ponudbo. Vasi so med drugim manjkale primerna ponudba izobraževanja in

Skupne aktivnosti lahko okrepijo vaško povezanost: v kraju Langenegg so s številnimi skupnimi prireditvami pozdravili otvoritev nove vaške trgovine.

možnosti igranja za otroke. Občina in društva so ustanovila tematsko igrišče za šolske skupine, domačine in otroke, ki tam preživljajo dopust. Ponudbo so dopolnili s kulturnim in izobraževalnim programom za otroke in mladino, ki se sedaj v kulturnem centru lahko na primer naučijo slikati. S kulturnim centrom so veliko pridobili tako otroci iz Sorice kot iz bližnje okolice. Razlog več za družine, da obiščejo slikovit kraj z bogato kulturno tradicijo.

VIRTUALNA MOBILNOST: POZDRAVLJEN, SVET!

Tehnologije, ki so v gosto poseljenih krajih samoumevne, lahko na nekaterih odročnih območjih v Alpah predstavljajo pravi most z zunanjim svetom. S hitrim dostopom do interneta lahko dandanes premagamo gore, svet pride tako tudi v najbolj odročno dolino. Obiske v javnih uradih, nakupe, celo prevoz na delo lahko uredimo udobno prek računalnika in si prihranimo marsikatero dolgotrajno vožnjo v dolino po cesti s številnimi serpentinami. Dodatna prednost: v konkurenčnem boju za prebivalce in za več delovnih mest je virtualni priključek na zunanji svet nujen, odkar je internet postal najpomembnejši medij na delovnem mestu in v prostem času.

Vendar praksa pogosto kaže, da so možnosti internetne tehnologije eno, dejanska raba pa nekaj drugega. Pogosto je treba, še posebej pri starejših ljudeh, premostiti ovire. To je potrdila anketa med ljudmi na podeželju v okviru **PUSEMOR**-ja. „Pri starejši generaciji smo ugotovili zastrašujoče rezultate. Veliko ljudi še nikoli ni uporabljalo računalnika, strah jih je poskusiti,“ povzema Manfred Riedl iz Urada deželne vlade Tirolske iz Av-

strije. „Potrebovali smo 'ambasadorje', ljudi, ki so v kraju znani, da so zapečkarje zbezali na plano.“ V petih tirolskih občinah so izobrazili tako imenovane motivatorje, ki so ljudi v vaseh поблиže seznanili z internetom ter jim pomagali preskočiti ovire in strah. Motivatorji, izobraževanja in možnosti uporabe brezplačnih osebnih računalnikov z internetom so bili tako uspešni, da bodo ta koncept prevzeli v celotni deželi.

S pametnimi idejami in zahvaljujoč **PUSEMOR**-ju so v Podblici ubili kar tri muhe na en mah. Majhno naselje v Škofjeloškem hribovju je sicer samo 17 kilometrov oddaljeno od Kranja, vendar je gorska vas zaradi slabih cestnih razmer, nezadostnih avtobusnih povezav in pomanjkljive tehnične infrastrukture daleč stran od sodobnega življenja. V slabšem položaju so še posebej otroci, šolarji in odrasli brez lastnega avtomobila. „V Podblici nimamo težav zaradi upadanja števila prebivalcev ali staranja, težava je v tem, da večina aktivnega prebivalstva vsak dan migrira, saj kmetije ne omogočajo preživetja. Hoteli smo okrepiti socialno kohezijo skupnosti in ljudi spodbuditi k po-

Pravi most z zunanjim svetom: z dostopom do interneta lahko svet pride tudi v najbolj oddaljene kraje v Alpah. Internet omogoča delo na daljavo in izboljša zdravljenje s telemedicino.

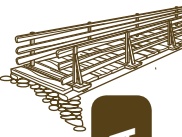
klicni samostojnosti, svobodnim dejavnostim in delu na daljavo oziroma prek telefona,“ razlaga Filip Bertonec, predsednik krajevne skupnosti Podblica. Njihova ideja: prostor v šoli, ki je bila v nevarnosti, da jo bodo zaprli zaradi premajhnega števila učencev, so preuredili v informacijsko središče. Tako mlajšim kot starejšim prebivalcem so zdaj na voljo računalniki s širokopasovno povezavo. Računalniška izobraževanja, internet in e-bančništvo ter kulturne prireditve združujejo različne skupine prebivalcev.

Šola je rešena, povezava s sodobnim svetom je uspela in tudi socialna povezanost se je okrepila; to je učinkovitost. Prebivalci Podblice so navdušeno sprejeli nov svet. Krajevna skupnost se že predstavlja na spletni strani, za katero skrbijo otroci in mladi.

Tudi opravi v javnih uradih so v oddaljenih alpskih krajih bolj zapleteni kot drugod. Prebivalci doline Scrivia v Liguriji so se morali včasih na primer peljati do Genove. Ti časi so sedaj mimo, saj so se občine iz tega okrožja združile ter vzpostavile fizično in računalniško podprto omrežje in osrednjo kontaktno točko za prebivalce. „Sportello del Cittadino“ (okence za občane) združuje storitve vseh javnih uradov. Ponudba in informacijske storitve občinskih uprav, katastrskega urada, urada za potrošnike, zavoda za zaposlovanje in turistične informacije so dosegljive hitro in udobno, z izbiro prek interneta ali v pisarni v središču „resničnega sveta“.

„Rezultati PUSEMOR-ja so priporočila politiki, kako bi morali na oddaljenih območjih ravnati z javnimi storitvami. S transnacionalnim pristopom – v programu sodelujejo tudi druge države – imajo takšna priporočila veliko večjo težo.“

Manfred Riedl, Urad deželne vlade Tirolske

MESTA SO POSTALA SAMOZAVESTNA

INTERVJU: HUBERT TRAUNER, URBANIST PRI DEŽELI SPODNJA AVSTRIJA IN STROKOVNJAK ZA RAZVOJ IN OBNOVO MEST, KI JE ZASTOPAL TO AVSTRIJSKO ZVEZNO DEŽELO PRI PROJEKTU ALPCITY.

Gospod Trauner, cilj projekta AlpCity je bila krepitev majhnih in srednje velikih mest na podeželju. Zakaj je to tako pomembno?

Majhna mesta v regiji so pomemben vezni člen med podeželjem in mestnimi aglomeracijami. Če jih ne bomo podprli, bodo regije izumrle. Če v mestu manjka infrastruktura, na primer zdravstveno varstvo, tudi okoliške vasi niso več sposobne preživeti.

V čem vidite prihodnost majhnih mest?

V prihodnosti se morajo še bolj usmeriti na svoje prednosti. Številna majhna mesta ob meji konkurirajo mestom čez mejo, zato morajo pri načrtovanju svojega razvoja upoštevati sosednje mesto na drugi strani meje. Zakaj bi načrtovali univerzo, če v sosednjem kraju na drugi strani meje že obstaja dobra univerza?

Ali so mesta tak način mišljenja že prevzela?

Da, župani in gospodarstvo se že zelo zanimajo za medregionalno in transnacionalno izmenjavo. Bolj se usmerjajo na dopolnitev, manj na konkurenco. Skupaj razmišljajo, kje bi lahko sodelovali in kaj bi lahko naredili ločeno.

Ali to pomeni, da nastajajo regionalna in tudi čezmejna omrežja? To je bil tudi eden izmed ciljev projekta AlpCity ...

Da, nastala je prava tekma za takšna omrežja. Na kongrese na primer povabimo tudi strokovnjake. Tega si ne more privoščiti nobeno mesto samo. Skupne teme so na primer turizem, oživljanje mestnih središč, mladina in kultura. Kot rezultat AlpCityja je tako nastalo omrežje mediatek. Knjižnice kot prvo mesto za informacije in nadaljnje izobraževanje v mestu in okolici so lahko svojo privlačnost povečale, zato so po prvih pomislekih to priložnost zgrabile z novim pogumom.

Če ostanemo pri pogumu, ali vidite napredek?

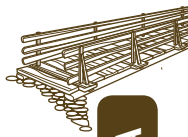
Da. Prej so se majhna mesta bala, da bodo propadla. Sedaj so postala samozavestnejša in opazila, da lahko skupaj enostavno naredijo več.

BREZ PRIMERE BOGATO Z IDEJAMI

Vseeno, ali je **ALPTER**, **DIAMONT**, **DYNALP**, **PUSEMOR** ali **QUALIMA**, ali je gorska vasica ali mesto: projekti programa Območje Alp lahko dajo le začetni zagon, izvajati pa jih morajo ljudje, ki se zavzemajo za svoj kraj. Velja tudi obratno: dobre pobude pogosto potrebujejo začetno financiranje, možnost, da bi pozneje lahko postale samostojne. Transnacionalni kontakt – ki presega jezikovne in kulturne meje – deluje kot turbo pospeševalnik. Dobro je sicer najti lastne, individualne rešitve, vendar občine pridobivajo z izmenjavo izkušenj ter se učijo iz napak, še posebej pa iz uspehov drugih.

Antonio Chiadò, član občinskega sveta v kraju Massello, je poln upanja: število prebivalcev zno-va raste. Z osebnim angažmajem, medregionalnim delom v omrežju in spodbudami iz transnacionalnih projektov, kot je **DYNALP**, je bilo možno ustvariti nekaj storitvenih delovnih mest. „Življenje v gorah vrednotimo na novo, občutek pripadnosti pa postaja vedno močnejši. Nekaj mladih ljudi se je preselilo iz mesta k nam – sicer samo šest oseb, ampak vseeno: število prebivalcev naše občine se je povečalo za 10 %.“

DODATNE INFORMACIJE

AlpCity

Od endogenega razvoja majhnih alpskih mest do učinkovite izmenjave dobrih praks
» www.alpcity.it

ALPTER

Ohranjanje terasaste krajine v Alpah kot način podpore gorskim perifernim območjem
» www.alpter.net

DIAMONT

Podatkovna baza za Alpe
» www.uibk.ac.at/diamond/home.htm
» www.diamond-database.eu

DYNALP

Ovrednotenje narave, krajine in kulture za marketinške namene in spodbujanje turizma na alpskem podeželju
» www.dynalp.org

PUSEMOR

Strategije trajnostnega razvoja in inovativne rešitve za izboljšanje javnih storitev v gorskih regijah
» www.pusemor.net

QUALIMA

Inovativne rešitve za oskrbo podeželskih območij v Alpah z izdelki in storitvenimi dejavnostmi, da bi preprečili marginalizacijo in upadanje števila prebivalstva
» www.alpine-space.org/qualima.html

Via Alpina

Promocija naravne in kulturne dediščine Alp z omrežjem pohodnih poti
» www.via-alpina.org

„Sportello del Cittadino“ v dolini Scrvia
» www.cittadino.altavallecrivia.net

Spletna stran občine Massello
» www.comune.massello.to.it

Spletna stran krajevne skupnosti Podblica
» www.podblica.si

**EUROPABRÜCKE
(MOST EVROPA)**

KRAJ Avstrija, Innsbruck, dežela Tirolska
VRSTA GRADNJE viadukt s kovinsko konstrukcijo
GRADBENI MATERIAL armiran beton
LETO GRADNJE 1960-1963
VRSTA PROMETNE INFRASTRUKTURE avtocesta
SKUPNA DOLŽINA 815 m
VIŠINA 190 m

*Premošča dolino Wipp med krajema Patsch in
Schöneberg, med gradnjo je življenje izgubilo 22 ljudi*

ISKANJE KAKOVOSTI

KAKO UPRAVLJATI Z MOBILNOSTJO V ALPAH IN OHRANITI

KAKOVOST ŽIVLJENJA

17. november 1963: praznovanje ob odprtju novega evropskega mostu na brennerski avtocesti, „Europabrücke“ (Most Evropa). Tehnika je premagala oviro na poti čez Alpe na najnižje ležečem prelazu med Ženevo in Dunajem. Freske na kapeli nad konstrukcijo prikazujejo most kot simbol gradnje mostov med evropskimi narodi.

Danes je „gradnja stoletja“ opozorilo na pereče prometno stanje, ki negativno vpliva tako na ljudi kot na naravo. To znajo povedati tudi ljudje ob drugih glavnih koridorjih pri Fréjusu, Mont Blancu, St. Gotthardu ali na poti prek Visokih Tur. Na vseh petih oseh se je tovorni promet med letoma 1994 in 2004 povečal za 41 odstotkov. Poleg tega na obrobju Alp ležijo najbolj vitalna gospodarska središča, kot so Lyon, Milano, München, Ljubljana, Zürich in Dunaj. Kot mravlje hitijo dnevni migranti iz okolice v aglomeracije in znova nazaj, ob koncih tedna pa meščani bežijo iz mest. Ceno za to mobilnost plačujejo ljudje in narava v dolinah. Skrajni čas je, da zasnujemo prometne rešitve za celotne Alpe, kar je zaradi nacionalno različnih uredb in različne infrastrukture v alpskih državah velik izziv.

Projektne partnerji programa Območje Alp so ta izziv sprejeli in od leta 2000 do 2008 pripravljali predloge za rešitve, ki bodo upoštevale naravo in človeka. Sodelujoče regije, države, pokrajine, mesta, transportna podjetja, turistični kraji, nosilci prometne infrastrukture in javna uprava ne želijo biti več del problema, ampak del rešitve, pa naj bo to prek sistemov spremljanja prometa, trajnostnih transportnih sistemov, prenosa tovora s ceste na železnico, t. i. medsebojne povezanosti, dvigovanja okoljske ozaveščenosti ali

inovativnih ponudb za lokalni promet in turizem – skupna vizija je ustvariti inteligentne prometne rešitve, da bodo Alpe ostale privlačen življenjski in gospodarski prostor v srcu Evrope. In kdo ve, mogoče si bo Most Evropa kmalu povrnil ugled.

„Na Območju Alp potrebujemo intermodalnost. Sodelovati moramo še intenzivneje, pripraviti sezonske ponudbe, ki bodo kombinirale prevoz z vlakom, avtobusom, kolesom, in jih narediti privlačne za potnike.“

Florence Alheily, Keolis, Besançon (Francija)

TRANZIT PREK ALP

Če želimo natančno doumeti, kako cestni promet vpliva na kakovost življenja ljudi v Alpah, moramo upoštevati številne zadeve: t. i. transportna „ozka grla“, temperaturne inverzije, erozijo, vzpone in naklone ter močna periodična nihanja prometa. Manjkali so usklajeni podatki, saj so države, regije, agencije in upravljavci tranzitnih cest podatke zbirali ločeno. Projektni tim **ALPCHECK**-a je sedaj ustvaril odprt informacijski sistem, prek katerega lahko v alpskem prostoru izmenjujemo podatke o prometnih tokovih. Sistem upošteva vse vrste cestnega prometa: prevoz težkega tovora, prevoz na krajše razdalje, prevoze v prostem času, tovarni promet in promet, ki nastane zaradi dnevnih migracij.

Tudi projektni partnerji pri **MONITRAF**-u in **ALPNAP**-u so poiskali razloge za določene povezave, posvetili so se izključno tranzitnemu prometu. Prvič so že znane posledice tranzitnega prometa za Alpe združili, jih primerjali in na njihovi podlagi razvili scenarije za prihodnost. Poleg tega so interdisciplinarno zbirali podatke o onesnaženosti zraka, obremenjenosti s hrupom ter o spremem-

bah namembnosti površin, in sicer s pomočjo enotnih kazalnikov. Tako je postalo jasno, da je bilo leta 2005 na večini alpskih prelazov letno povprečje koncentracije prašnih delcev in NO_2 višje, kot to dopuščajo mejne vrednosti znotraj EU za obdobje po letu 2010. Zapolnili so tudi nekatere vrzeli v poznavanju učinkov prometa na področju turizma, zdravstva, regionalnega razvoja itd. Poudarek je bil na štirih glavnih tranzitnih poteh: Fréjus, Mont Blanc, St. Gotthard in Brenner. **MONITRAF**-ova deklaracija – skupni politični pozicijski dokument osmih projektnih partnerjev – obsega dogovor o skupnih ukrepih regij, ki so pod največjim vplivom tranzita. Toni Aschwanzen iz švicarske nevladne organizacije Alpeninitiative je bil navdušen nad pristopom: „Koncept je predstavljal nekaj novega in vznemirljivega. **MONITRAF** je ustvaril znanstvene podlage in sooblikoval politične izjave. Tako nimamo spet samo eno študijo več, ampak smo naredili tudi korak bliže konsenzu.“

Partnerji pri **MONITRAF**-u so v svojo izjavo vključili tudi predlog organizacije Alpeninitiative: usta-

novitev „borze“ alpskega tranzita. Podobno kot pri emisijskih pravicah naj bi tudi tukaj ponudbo narekoval trg. „Kapaciteta trenutno, na žalost, ni omejena. Za to potrebujemo politično odločitev, saj gre za glavni poudarek, nato bi trgovanje prepustili trgu.“ Postopoma bi lahko omejevali kapaciteto, vzporedno s tem pa razširili ponudbo železniških prevozov. Četudi so prevozniki zelo kritični do te ideje, so se številna logistična podjetja že odzvala pozitivno.

Glede železniškega prometa številni z zavistjo pogledujejo v Švico, ki je edina država, kjer lahko omejevanje tranzita izpeljemo iz ustave. Tako imenovana „dajatev na težki promet glede na moč – s kratico LSVa“ velja za celotno cestno omrežje in reši dve stvari istočasno: najprej upošteva načelo povzročitelja, na drugi strani pa daje železniškemu sistemu konkurenčno prednost. Dajatev LSVa poleg tega pokriva večino zunanjih stroškov za nastalo škodo v okolju.

Nadaljnje zahteve **MONITRAF**-ove deklaracije so: preglednost stroškov, internalizacija zunanjih stroškov (stroški kot posledica prometnih nesreč, stroški vzdrževanja cest in stroški onesnaževanja tal) in spodbujanje kompetenc v regijah.

Tranzit čez Alpe je del vseevropskega prometnega sistema, ki ga urejajo smernice za vseevropska prometna omrežja (TEN-T). Projekt **AlpenCorS** se je tesno držal teh zahtev in analiziral razmerje med investicijami v prometno infrastrukturo in njihovim učinkom na dostopnost in konkurenčnost. Ob 5. koridorju – ki povezuje Lizbono s Kijevom in pri tem prečka južne Alpe – je projektni tim razvil nove tehnologije, zasnovane v prid večji varnosti in učinkovitosti v prometnem sektorju.

Nazaj k Mostu Evropa: vedno višje vrednosti CO₂, NO_x in prašnih delcev ne vplivajo samo na kakovost življenja prebivalcev, ampak ogrožajo tudi njihovo zdravje. Leta 2007 je čez prelaz Brenner peljalo v povprečju 32.000 motornih vozil na dan, od tega 5.500 tovornjakov. Ob tem naj dodamo, da tovorni promet raste nadpovprečno. Tega leta je tudi železnica dosegla rekordno raven 14 milijonov ton prevoženega tovora letno, vendar

še vedno vodi cesta s približno 2,5-kratno vrednostjo. Skupni rezultat na glavnih oseh v tekmi ceste proti železnici znaša pri tovornem prometu trenutno 67,3 odstotkov za cesto in 32,7 odstotkov za železnico. Uspešni „modal shift“ – torej premik iz cestnega prometa na druga prevozna sredstva – je videti drugače.

„Ko govorimo o železniškem prevozu, potrebujemo transnacionalna partnerstva,“ pravi Guido Piccoli, ki je odgovoren za projekte intermodalnega tovornega prometa v italijanski pokrajini Brescia. V projektu **AlpFRail** je skupaj s 16 partnerji izdelal skupne perspektive za tranzitni promet. Med partnerji so bili države, regije, pokrajine, transportna podjetja, nevladne organizacije, italijansko Ministrstvo za okolje in avstrijsko Ministrstvo za

promet. Cilj projekta je bil razumeti sistem železniškega prometa kot omrežja in ne kot osi ter nato bolje izkoristiti obstoječo infrastrukturo. Treba je bilo premostiti različne zakonske osnove, organizacijske oblike in sisteme elektrifikacije. Opravili so analizo trenutnega stanja in vplivov na okolje, ustvarili skupno osnovo pri podatkih in razkrili „ozka grla“. Na osnovi tega so izdelali konkretna priporočila. „Naša naloga je bila razviti katalog za smernice in ukrepe. Vsebina tega „načrta

za somodalnost“ je bila vključena na primer v zakon o infrastrukturi pokrajine Brescia,“ pravi Piccoli. Zakon nakazuje usmeritev za celotne Alpe. Inovativne transportne rešitve bi morale upoštevati razloge za promet v transalpskem tranzitu, zato je tim znotraj *AlpFRaila* pod drobnogled vzel sredozemska pristanišča in gospodarska območja zunaj Alp, saj kar 50 odstotkov udeležencev alpskega tranzita izvira zunaj gorskega območja. „Pričakujemo bistveno povečanje kontejnerskega prometa,“ pravi Franco Gaggia iz koordinacijske enote za Alpsko konvencijo v Bolzanu pri italijanskem Ministrstvu za okolje. Da bi to povečanje lahko obvladali, potrebujemo železniške kapacitete, ki jih bo možno uporabiti, še preden

bodo sredozemska pristanišča poslala kontejnerje na alpske ceste. Gaggia torej predlaga širitev omrežja od pristanišča do pristanišča – od Sredozemlja do Severnega morja. Prvi korak v okviru *AlpFRaila* sta dva predloga za trimodalno transportno verigo (železnica, tovornjak, ladja).

Podjetja sprejemajo alternative zgolj, če so glede kakovosti, učinkovitosti in stroškov primerljive s cestnim prevozom. Tako je pokrajina Brescia med sodelovanjem z deželnim okrožjem Ludwigsburg Donau-Iller ugotavljala, kolikšno je povpraševanje po železniški ponudbi v obeh regijah. Projektni partnerji so rezultate predstavili železniški upravi in koordinatorjem na terminalih. Švicarski HUPAC se je stvari lotil resno. V delavnicah so projektni partnerji informirali in motivirali majhna in srednje velika prevozna podjetja v regijah. Od decembra 2007 obstaja nova kombinirana prevozna ponudba med Brescio in Bingnom, kjer sodelujeta hčerinsko podjetje Nemških železnic Kombi-Verkehr in italijanski CEMAT. Piccoli: „Dobiti inštitucije in zasebna podjetja za isto mizo je pomemben korak za rešitev težav v alpskem tranzitnem prometu.“

Regije, ki so pod največjim vplivom tranzita, niso samo „žrtve“, ampak so samokritične in pripravljene pomesti pred lastnim pragom, da bi tako razbremenile okolje. Zato so v skladu z *MONITRAF*-ovo deklaracijo pripravljene „izvajati lokalne ukrepe pri prevozu oseb in ponuditi alternative za motoriziran individualni promet“.

RAZMIŠLJATI V NAPREJ - SPODBUJATI REGIJE

O tem, kako razvijati regije, bi lahko veliko povzeli iz nove zbirke dobrih praks, ki jo je pripravila CIPRA za Delovno skupino „promet“ pri Alpski konvenciji, ugotovitve bi lahko poiskali v „European Local Transport Information Service (ELTIS)“ ali pa izkoristili izkušnje iz projektov **VIANOVA**, **ALPINE AWARENESS** in **ALPS MOBILITY II**. Delati dobro hkrati za okolje in za zdravje prebivalcev v Alpah je bil cilj projekta **VIANOVA**. „Transport policy marries health prevention“, torej sozvočje prometne politike in zdravstvene preventive, je

steina, Avstrije, Francije in Švice motivirati druge udeležence v prometu, da sledijo njihovem zgledu. Prek 60 primerov iz prakse ponuja dovolj izbire za spodbujanje alpskega prebivalstva k zdravemu gibanju z okolju prijazno mobilnostjo. Tak primer je pobuda bavarske zdravstvene zavarovalnice AOK „S kolesom na delo“, kjer vsako leto sodeluje 40.000 ljudi. V okviru projekta so pobudo že „izvozili“ v šest drugih regij. Bolzano je s svojim „Bici-Bolzano“ uspel povečati delež kolesarjev z manj kot 17,5 odstotka pred desetimi

bilo glavno geslo projekta, saj opravljanje vsakodnevnih opravkov z avtobusom, vlakom, kolesom ali peš zmanjšuje emisije CO₂ in prašnih delcev, hkrati pa zmanjšuje tudi tveganje za nastanek bolezni, kot so diabetes ter bolezni srca in ožilja. Izboljšanje javnega lokalnega prometa, sposoja koles ali kombinacija teh dveh prevozov, spreminjanje zaznavnih vzorcev in dviganje okoljske osveščenosti tvorijo inovativno mešanico. S priročnikom za načrtovanje, vodnikom za lokalne sisteme s kolesi in filmom želi deset partnerjev projekta **VIANOVA** iz Italije, Nemčije, Liechten-

leti na 25 odstotkov. Ko je novi kolesarski barometer leto dni po namestitvi zaznal milijontega kolesarja, je praznovalo vse mesto. V kraju Weiz (v Avstriji) so z „walking-miles“ pešce preprečevali v atraktivnost hoje, slovenski parlament je sprejel strategijo zdravja, Francija pa je dobila točke z inovativnimi avtobusnimi ponudbami v predelu Franche Comté.

V projektu **ALPINE AWARENESS** so glavno vlogo igrali mladi. Šolarji, učitelji in mladostniki so se zavzeli, da bi v petih alpskih regijah okolju

ujemi me*

Bolzano je s svojim „Bici-Bolzano“ uspel povečati delež kolesarjev z manj kot 17,5 odstotka pred desetimi leti na 25 odstotkov.

prijazne oblike mobilnosti zasnovali bolj privlačno. Te oblike so tudi oglaševali: analizi, kaj mladim pomeni okolju prijazna mobilnost, so sledili akcijski dnevi in natečaji, uporaba novih učnih pripomočkov, izobraževanje mladih in zaposlenih v javnem lokalnem prometu ter cela vrsta komunikacijskih ukrepov. Tudi tukaj je eden izmed ponudnikov lokalnega javnega prometa – Dolomiti Bus iz pokrajine Belluno – pokazal svojo naklonjenost do inovacij.

Novih idej pri okolju prijaznih oblikah prevoza ne potrebujemo samo pri vsakodnevnih mobilnosti. Kreativne ponudbe so v trendu tudi pri turističnem in prostočasnem prometu. „Naloga javne uprave ni, da razvije storitve, ki bodo sposobne obstati na trgu,“ meni Veronika Holzer, zastopnica vodilnega partnerja pri *ALPS MOBILITY II* z avstrijskega Ministrstva za okolje in prostor, „vendar se je izkazalo za pomembno, da pomagamo pri razvoju turističnih storitev, ki vključuje vidike trajnosti in varstva podnebja ter s tem služi pomembnemu prizadevanju znotraj okoljske politike. Dokaz tega, kako uspešen je bil program, razvit z javnimi sredstvi v okviru evropskega projekta, je njegova uveljavitev na trgu.“ Vizionarski turistični delavci in župani so se zgodaj združili in ustvarili trdno trženjsko mrežo, iz katere se je

razvilo 22 gorskih vasi, t. i. alpskih biserov. Na njihovi spletni strani piše: „Ti kraji zagotavljajo počitnice z odgovornim poslovanjem tako do družbe kot okolja in z najvišjo kakovostjo v turizmu.“ Od francoskega Villard de Lans do Bleda „biseri“ dokazujejo, da je lahko okolju prijazna mobilnost v turizmu tudi konkurenčna prednost. Transnacionalno sodelovanje je bilo razvidno iz dobrega delovnega vzdušja in vidnih uspehov pri razvoju in trženju izdelkov.

Les Gets velja za francoski vzor okolju prijazne mobilnosti. „Lahko prevzamemo rešitve naših izkušenih švicarskih in avstrijskih kolegov,“ razlaga Keran Larue, odgovoren za razvoj turistične občine v regiji Portes du Soleil. „Naši hoteli sedaj prodajajo pakete, ki vključujejo potovanje do hotela. Ne smemo pozabiti, da je bila okolju prijazna mobilnost še pred petimi leti popolna neznanka.“

Tudi Stefan Otz, direktor turistične dejavnosti v Interlaknu (Švica), se veseli tega uspeha: „S približno 30.000 evri prihodka je paket Alpski biseri na vrhu seznama naših ponudb. Gibanje brez uporabe avtomobila v celoti odraža duha časa.“

Partnerji razvijajo tudi skupne ponudbe, kot so železniška potovanja od bisera do bisera, dograjujejo omrežje pohodniških poti ob *Vii Alpina* in intenzivno sodelujejo z mediji. Januarja 2009 se je začelo transnacionalno potovanje novinarjev, „Alpine Crossing“. Pot naj bi vodila od Interlakna prek Les Getsa in Chamonixa do Arose, Deutschnofna, Villnoessa in prek Bad Reichenhalla do končne postaje Werfenweng, ki je pionir med alpskimi biseri. Njegov župan in predsednik Zveze alpskih biserov, Peter Brandauer, je že korak naprej in poskuša svoje someščane okrepljeno preusmeriti na okolju prijazne oblike mobilnosti in tako gostom v krajih brez avtomobila dati lep zgled.

PREMISLITI MOBILNOST V VSAKDANJEM ŽIVLJENJU

INTERVJU S FLORENCE ALHEILY, ODGOVORNO ZA »SERVICE COMMUNICATION« PRI KEOLIS BESANÇON (GINKO), NAJVEČJEMU PODJETJU ZA LOKALNI JAVNI POTNIŠKI PROMET V FRANCJI

Vaše podjetje Keolis Besançon je že sodelovalo v projektu E-MOTION (glej poglavje o konkurenčnosti), sedaj ste ga zastopali v projektu VIANOVA. Kaj je novega?

Alheily: Naš pristop je bil povezati prometno ponudbo z zdravjem. Temo zdravja smo poskušali vključiti v vsako kampanjo.

Kaj je vaše podjetje s tem pridobilo?

Alheily: Projekt je pripomogel k ugledu podjetja in regije. Izmenjava izkušenj nas je navdušila za nove ideje. Tako smo na hrbtno stran plakatov na avtobusnih postajališčih natisnili vaje za fitness, kar je posrečena ideja, prevzeta iz Liechtensteina. In ob našem „dnevu za dobro počutje“ spodbujajo trenerji fitnesa potnike na postajališčih, da se jim pridružijo pri telovadbi.

Kakšne spodbude so bile na voljo za udeležence v cestnem prometu, da preidejo na te okolju prijazne oblike mobilnosti?

Alheily: Zelo učinkovita je bila akcija neposredne marketinške kampanje za delavce v regiji. V ta namen smo pripravili 6.000 majhnih infopaketov o zdravju in ponudbi javnega lokalnega prometa ter jih razdelili podjetjem. Ta so pakete razdelila svojim zaposlenim. Kdor je želel, je lahko dobil brezplačno vozovnico, individualni vozni red in osebni potovalni načrt. Približno 600 zaposlenih je infoponudbo tudi uporabilo. Tako so lahko preizkusili te okolju prijazne oblike mobilnosti in na novo doživeli vsakodnevno mobilnost. Številni so presedlali dolgoročno.

Kaj je po vašem mnenju najpomembnejši prihodnji izziv za javni lokalni promet v Alpah?

Alheily: Intermodalnost. Sodelovati moramo še intenzivneje, pripraviti sezonske ponudbe, ki bodo kombinirale prevoz z vlakom, avtobusom, kolesom in jih narediti privlačne za potnike.

DODATNE INFORMACIJE

Alpcheck

Upravljanje s podatki o spremljanju prometa na območju Alp
» <http://progetto-alpcheck.regione.veneto.it>

AlpenCorS

Pristop „od spodaj navzgor“ za tolmačenje pomena in koristnosti 5. koridorja
» www.alpine-space.org/alpencors.html

AlpFRail

Inovativne rešitve za preusmeritev alpskega tovornega prometa s cest na železniške proge
» www.alpfrail.com

Alpine Awareness

Motiviranje prebivalcev Alp – predvsem mladih – za uporabo okolju prijaznih prevoznih sredstev
» www.alpineawareness.net

ALPNAP

Nove metode in znanja za nadzor in ocenjevanje onesnaženosti zraka in onesnaževanja s hrupom ob tranzitnih poteh
» www.alpnap.org

Alps Mobility II

Mreža alpskih letovišč z okolju prijaznim prometom
» www.alpsmobility.net

MONITRAF

Izboljšanje kakovosti življenja s skupnim projektom regij, ki jih najbolj bremeni čezalpski promet
» www.monitraf.org

Via Alpina

Promocija naravne in kulturne dediščine Alp na podlagi mreže pohodniških poti
» www.via-alpina.org

ViaNova

Spodbujanje uporabe okolju prijaznih oblik mobilnosti in spodbujanje skrbi za zdravje s ponudbami in spremenjenimi vzorci zaznave
» www.eu-vianova.net

ALPSKA KONVENCIJA – USKLAJEVANJE INTERESOV

KAJ JE ALPSKA KONVENCIJA?

Sporazum o varstvu in zaščiti Alp je stopil v veljavo leta 1995. S tem pogodbenim paketom želijo osem alpskih držav in Evropska unija zaščititi naravno dediščino Alp in spodbujati trajnostni razvoj – torej med sabo uskladiti gospodarske interese in ekološke zahteve in ob tem upoštevati tudi kulturne in gospodarske potrebe lokalnega prebivalstva. Pogodbenice se redno srečujejo v okviru Alpske konference.

Protokoli o posameznih tematskih področjih določajo izvajanje konvencije od prostorskega planiranja prek gorskega kmetijstva, ohranjanja prsti pa vse do energije, turizma in prometa. Do sedaj so sprejeli in podpisali osem protokolov. Vse države podpisnice so dolžne spoštovati določila iz protokolov, ki so jih ratificirale. Na območju Alpske konvencije s površino 190.600 km² in s 13,9 milijoni prebivalcev je glavni poudarek na gorskih območjih. Program EU Območje Alp vključuje tudi urbane aglomeracije na obrobju Alp (450.000 km² in 70 milijonov prebivalcev).

**Stalni sekretariat Alpske konvencije,
matična pisarna Innsbruck (Avstrija)**

Tel. +43-512-588 589-0

Oddeljeni sedež Bolzano (Italija)

Tel. +39 0471 05 53 52

» info@alpconv.org

» www.alpconv.org

INTERVJU: MARCO ONIDA

GENERALNI SEKRETAR ALPSKE KONVENCIJE

Kje vidite sinergije med Alpsko konvencijo in programom Interreg III B Območje Alp?

Transnacionalno sodelovanje je osrednji element Alpske konvencije in njenih protokolov. Slednji zahtevajo sodelovanje „med neposredno prizadežnimi inštitucijami in regionalnimi skupnostmi, (...) da bi spodbudili skupno odgovornost, da bi izkoristili in razvili (...) sile, ki se med seboj krepijo.“ V tem pogledu so si cilji Alpske konvencije in programa Območje Alp med sabo zelo podobni.

Kako podpirajo projekti Območja Alp znotraj programa Alpsko konvencijo?

Obstaja precejšnje število projektov, ki spodbujajo izvajanje protokolov Alpske konvencije. Dober primer je VIA ALPINA: projekt je prispeval k izvajanju protokolov o turizmu, varstvu narave in prometu na celotnem alpskem loku ali pa ALPS MOBILITY II, ki je prispeval k nastanku mreže „alpskih biserov“. Ali pa projekti, kot so ClimChAlp, LexALP ali DIAMONT, ki so skrbeli za širjenje znanja o alpskih temah.

Kako lahko ASP-projekti ustvarjajo povezave do Alpske konvencije oziroma kako lahko z njo sodelujejo?

Težava številnih projektov, je, da se enkrat iztečejo, kar lahko pripelje do razpršitve dragocenega znanja in izkušenj. Alpska konvencija lahko pomaga učvrstiti te rezultate projektov ali v obliki podatkov (na primer prek našega Sistema opazovanja in informiranja v Alpah – ABIS/SOIA) ali pa s prepoznavanjem in inštitucionaliziranjem struktur. Tako smo na primer – da bi ohranili pri življenju idejo o VII ALPINA – nadaljnje sodelovanje določili z memorandumom o soglasju.

Kaj pričakujete od sodelovanja v prihodnosti?

Moja pričakovanja, ali bolje rečeno moje upanje, je, da se bodo vsi še bolje zavedali, kakšen potencial prinaša sodelovanje med programom Območje Alp in Alpsko konvencijo. Skupaj lahko dosežemo, da bo gorska tematika pri evropskih inštitucijah dobila še večjo politično težo.

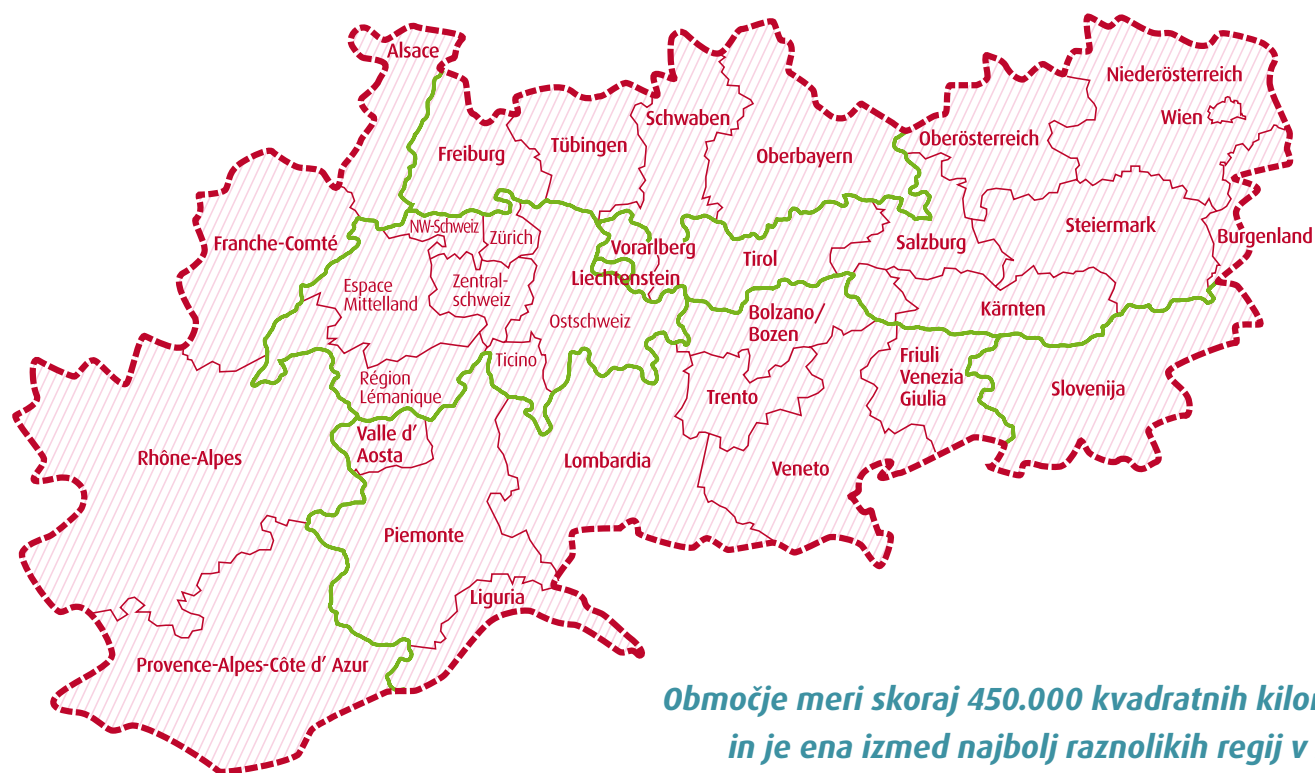

SKUPNA VIZIJA V OSRČJU EVROPE

PROGRAM OBMOČJE ALP

SPODBUDA IN NAVDIH ZA 70 MILIJONOV LJUDI

Območje meri skoraj 450.000 kvadratnih kilometrov in je ena izmed najbolj raznolikih regij v Evropi.

INTERREG je bil ustanovljen kot podbuda za sodelovanje znotraj Evropske unije. Tretja faza te Pobude skupnosti (INTERREG III) je od leta 2000 do 2006 spodbujala gospodarsko in družbeno kohezijo ter regionalno uravnotežen razvoj v vseh evropskih državah. V različnih projektih programa Območje Alp sodelujejo nacionalni, regionalni in lokalni partnerji. Njihova skupna vizija je ohraniti in okrepiti območje Alp kot konkurenčen in privlačen življenjski ter gospodarski prostor.

Program Območje Alp prinaša koristi sodelujočim na celotnem alpskem loku, na manjšem delu sredozemske in jadranske obale, v nekaterih predelih velikih dolin Donave, Adiže, Pada, Rone in Rena ter v alpskem predgorju, kjer so velika mesta, kot so Lyon, München, Milano, Ženeva, Dunaj in Ljubljana.

POGLED V PRETEKLOST: TRAJNA OMREŽJA

Ambiciozen cilj programa je bil načrtovati enovit trajnostni razvoj, ki naj bi bil v prid 70 milijonom ljudi na območju Alp. Nosilce projektov so čakali veliki izzivi, na primer: Kako lahko postanejo Alpe konkurenčnejše? Kako doseči izmenjavo znanja v celotni alpski regiji? Kje tičijo gospodarski potenciali, zlasti podeželja? Kakšni naj bodo učinkoviti, trajnostni transportni sistemi na občutljivem alpskem območju in kako doseči boljšo dostopnost? In ne nazadnje: kako gospodariti z naravo, krajino in kulturno dediščino ter se zaščititi pred naravnimi nesrečami?

V okviru INTERREGA III B je bilo financiranih 58 projektov v višini okoli 120 milijonov evrov. Iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR) je bilo sofinanciranih 50 odstotkov stroškov vsakega projekta, v Sloveniji je ta delež znašal 75 odstotkov. Dodatno sofinanciranje so odobrile posamezne alpske države, regije, lokalne uprave in zasebne ustanove, tako da je imel vsak projekt v povprečju na voljo okoli dva milijona evrov. Med letoma 2000 in 2008 je sodelovalo približno 700 partnerjev iz 33 regij, in sicer večinoma v obdobju od dveh do treh let.

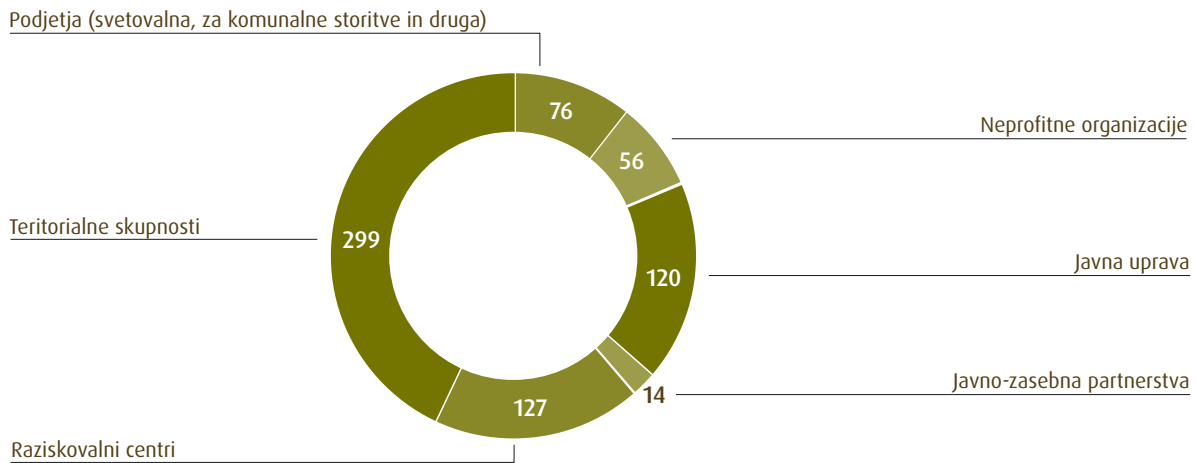

Pri vseh strokovnih ciljih je bilo v središču projektov ustvariti občutek pripadnosti, ki bo prevladal nad vsemi drugimi cilji. Partnerji iz vseh alpskih držav so ustvarili trajnostne povezave med regijami, občinami, strokovnimi uradi, podjetji, nevladnimi organizacijami in raziskovalnimi ustanovami. Številni med njimi uspešno sodelujejo tudi po zaključku projektov.

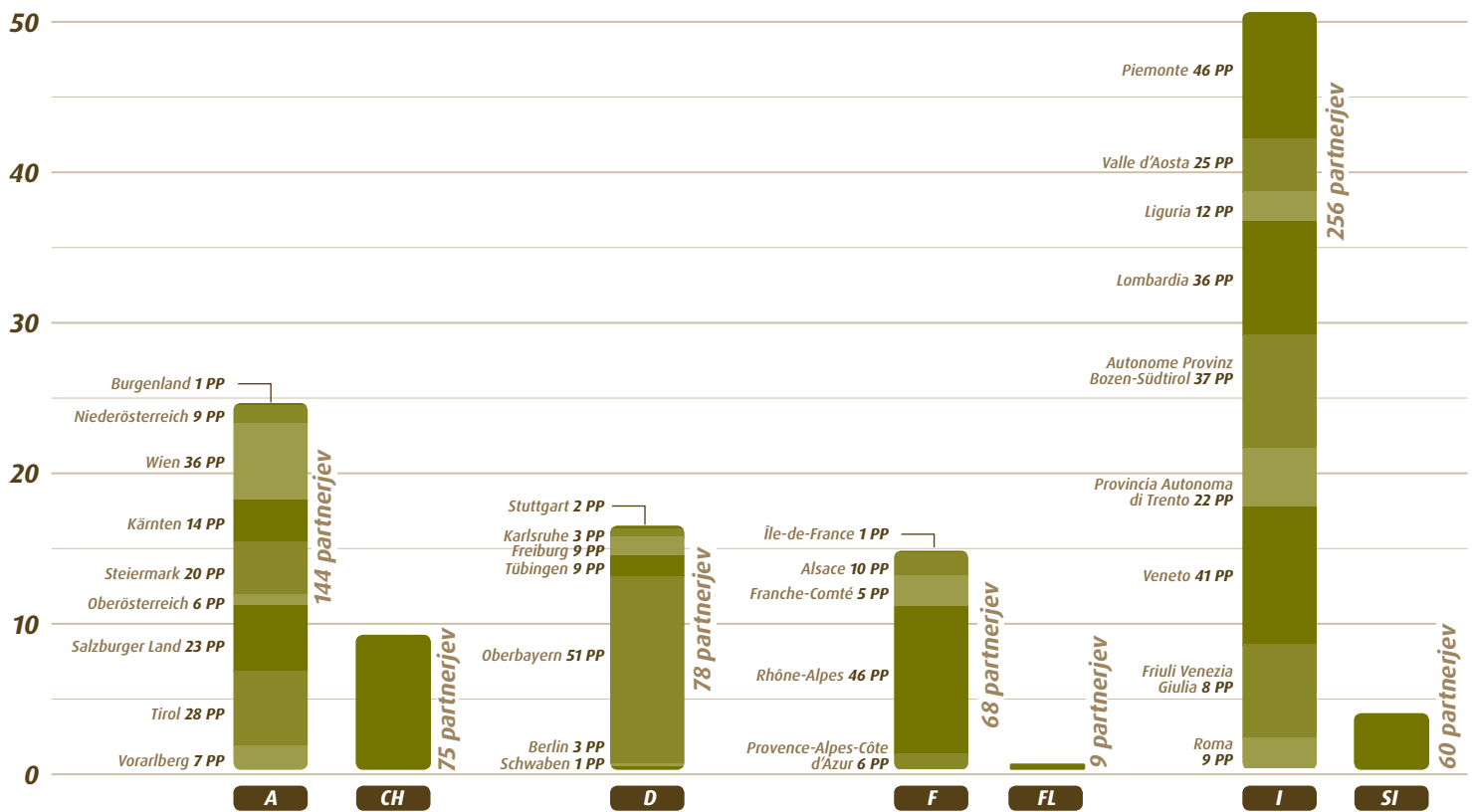
INTERREG je Pobuda skupnosti, ki jo podpira Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR). Sestavljen je iz treh programskih sklopov: „INTERREG A“ predstavlja čezmejno sodelovanje, „INTERREG B“ transnacionalno sodelovanje in „INTERREG C“ medregionalno sodelovanje. Program Območje Alp spada v sklop „B“. Glavni cilj programa je prispevati k bolj uravnoteženemu in trajnostnemu razvoju določenega območja z izboljšanjem transnacionalnega sodelovanja. Program spodbuja projekte sodelovanja med javnimi upravami, univerzami, raziskovalnimi ustanovami, združenji, zasebnimi podjetji, organizacijami in nevladnimi organizacijami na nacionalni, regionalni in lokalni ravni. V projektnih timih morajo sodelovati partnerji iz najmanj treh alpskih držav.

STATISTIČNI PODATKI

OBLIKE PARTNERSTEV

PROJEKTNI PARTNERJI (REGIJE NA RAVNI NUTS 2)

Skupni proračun v milijonih evrov

POGLED V PRIHODNOST: KONKURENČEN IN PRIVLAČEN ŽIVLJENJSKI PROSTOR

V programskem obdobju 2007–2013 se je okrepil pomen Pobude skupnosti INTERREG. Dodelili so ji lasten cilj znotraj strukturnih skladov, postala je „Evropsko teritorialno sodelovanje“, enako se je zgodilo tudi s programom Območje Alp. Postalo je jasno, kako pomembno je transnacionalno sodelovanje tako za Evropsko komisijo kot za države članice. Alpske regije bodo znova dobile možnost premostiti meje in ustvariti trdne povezave znotraj Alp kot življenjskega in gospodarskega prostora.

V novem programskem obdobju so pomembne predvsem strateške teme, ki niso bile „odrejene od zgoraj“, ampak so jih alpske države oblikovale skupaj „od spodaj navzgor“. V treh delavnicah, ki jih je pripravil ta program, so predstavniki vseh regij izmenjali svoje izkušnje iz dosedanjih projektov in razpravljali o idejah za prihodnost. Sestavili so transnacionalno skupino strokovnjakov, ki je predstavila prihodnje izzive v alpskem prostoru v „študiji perspektiv“. Rezultati so prav tako vključeni v teme novega programa.

Prihodnji projekti naj bi okrepili konkurenčnost in privlačnost Alp, spodbudili inovativnost in podjetništvo ter izboljšali prostorsko dostopnost in kakovost lokalnega javnega prometa. Ohraniti želijo naravno in kulturno dediščino, izkoristiti njen potencial ter okrepiti zaščito pred nevarnostmi – predvsem z upoštevanjem podnebnih sprememb. Na vseh teh področjih naj bi transnacionalna partnerstva začrtala pot za trajnostne rešitve, pomembne za obsežne dele območja Alp.

LIZBONSKA STRATEGIJA EU

RAST IN DELOVNA MESTA

Začetek: 2000

Prenova: 2006

Cilj: Evropska unija naj postane najbolj konkurenčno in dinamično gospodarstvo na svetu, ki temelji na znanju in lahko zagotovi trajnostno gospodarsko rast z več in boljšimi delovnimi mesti ob ohranjanju večje socialne varnosti.

Ukrepi: Več investicij v izobraževanje in raziskave, več podpore za majhna in srednje velika podjetja, več delovnih mest, skupna politika EU na področju energije.

GÖTEBORŠKA STRATEGIJA EU

TRAJNOSTNI RAZVOJ

Začetek: 2001

Prenova: 2005

Cilj: Višja kakovost življenja za vse, boljša oskrba, konkurenčnost in varstvo podnebja.

Teme: Ukrepi za varstvo podnebja in razvoj prilagoditvenih strategij, ki so v skladu s podnebnimi spremembami, trajnostni transportni sistemi, javno zdravstvo, upravljanje naravnih virov, trajnostni proizvodni in potrošniški vzorci, socialna problematika, demografija in migracije, globalni izzivi, povezani z revščino in razvojem.

VEČ SOFINANCIRANJA – VEČ ZAHTEV

Bistvena sprememba v programih Strukturnih skladov v finančnem obdobju 2007–2013 je njihova strateška usmeritev: tudi program Območje Alp mora prikazati, kako bo pripomogel k rasti, delovnim mestom in trajnostnemu razvoju – zahteve iz Lizbonske in Göteborgske strategije. Rezultati in uspehi morajo biti konkretni in vidni.

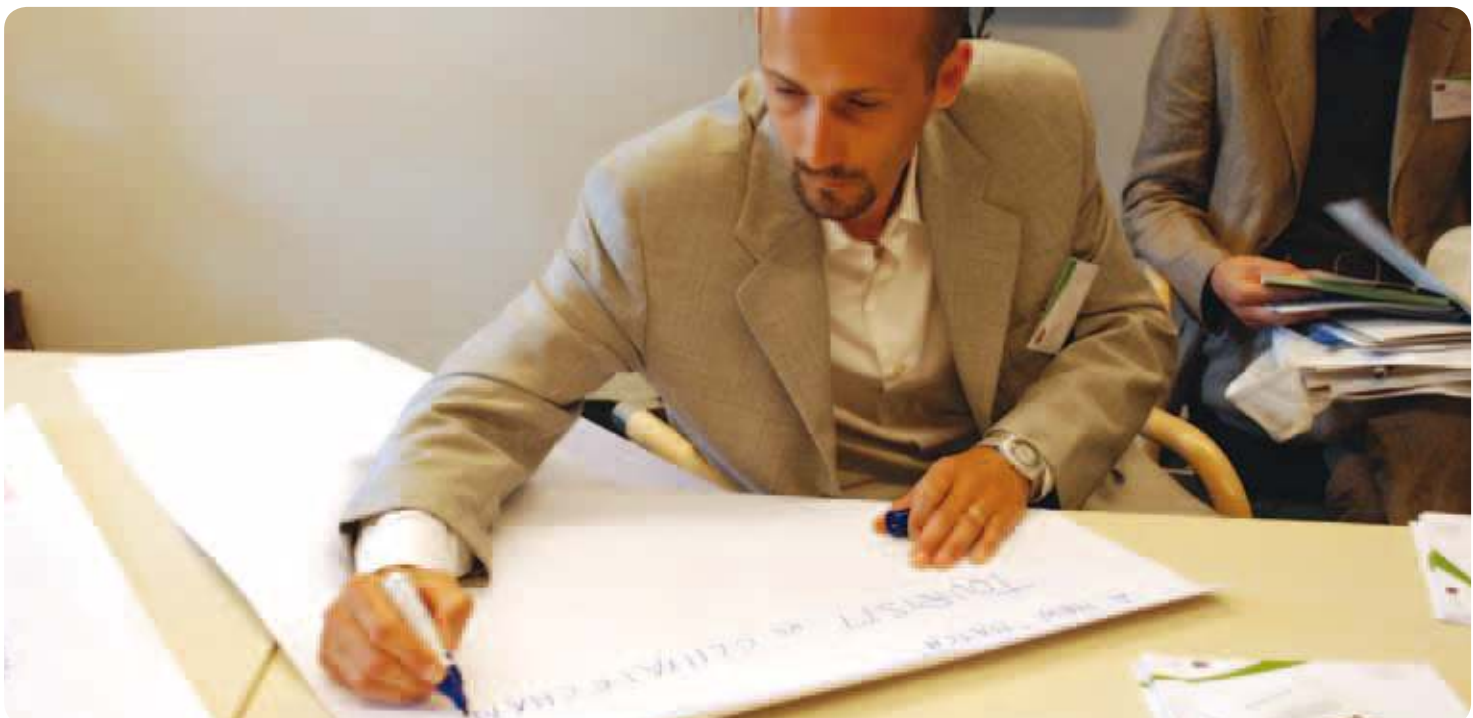
Izvajalci projektov se lahko oprejo na izkušnje in rezultate pilotnega akcijskega programa v skladu z 10. členom ESRR (1997–1999) in na rezultate programa INTERREG III B (2000–2006). Delež sofinanciranja projektov je sedaj višji (do 76 odstotkov za vse partnerje držav članic), višji pa je tudi skupni proračun (130 milijonov evrov).

PODPIRAMO VAS

Skupni tehnični sekretariat in alpske kontaktne točke podpirajo vse partnerje projektov na njihovi poti do uspešnega projektne delo. K temu spadajo informacijski dnevi, konference, individualni svetovalni termini alpskih kontaktnih točk, borza za izmenjavo idej, spletne storitve ... in tudi ta brošura. Želimo spodbuditi čim več potencialnih partnerjev v Alpah, da bi izhajali iz uspehov

INTERREGA III B, sklenili nova partnerstva, razvili nove projektne ideje ter vključili zanimive rezultate v svoje vsakodnevno delo.

Več informacij o operativnem programu, oddaji prijav, rezultatih dosedanjih projektov, strokovnih konferencah in drugih storitvah je na voljo na spletni strani www.alpine-space.eu.

KONTAKTNE OSEBE IN DODATNE INFORMACIJE

ORGAN UPRAVLJANJA

(Managing Authority, MA)

Amt der Salzburger Landesregierung,
Abt. 15/01 –Regionalentwicklung und
EU-Regionalpolitik
Südtiroler Platz 11
A-5010 Salzburg - Austria
Tel. +43 662 8042 3799
Fax +43 662 8042 3808
» alpine.space@salzburg.gv.at
» www.salzburg.gv.at

SKUPNI TEHNIČNI SEKRETARIAT

(Joint Technical Secretariat, JTS)

JTS – Alpine Space Programme
Bayerisches Landesamt für Umwelt
Lazarettstr. 67
80636 München - Germany
Tel. +49 89 9214 1800
» jts@alpine-space.eu
» www.alpine-space.eu

KONTAKTNE TOČKE ZA OBMOČJE ALP

NEMČIJA

Dr. Florian Ballnus
Bayerisches Staatsministerium
für Umwelt und Gesundheit
München
Tel. +49 89 9214 3144
» florian.ballnus@stmug.bayern.de
» www.alpine-space.eu

FRANCIJA

Céline Paris
Préfecture de la Région Rhône-Alpes, SGAR
Lyon
Tel. +33 4 72 61 63 81
» celine.paris@rhone-alpes.pref.gouv.fr

Région Rhône-Alpes, Charbonnières-les-Bains
Tel. +33 4 72 59 40 48

» cparis@rhonealpes.fr

» [www.rhone.pref.gouv.fr/web/367-
espace-alpin](http://www.rhone.pref.gouv.fr/web/367-
espace-alpin)

ITALIJA

Cristina Palamini
Regione Lombardia
DG Territorio ed Urbanistica,
Cooperazione Territoriale Transnazionale
Milano
Tel. +39 02 6765 -5370
» spazio_alpino@regione.lombardia.it
» www.spazio-alpino.it

LIECHTENSTEIN

Remo Looser
Ressort Umwelt, Raum, Land- und Waldwirtschaft
Vaduz
Tel. +423 236 64 71
» remo.looser@mr.llv.li

AVSTRIJA

Martina Bach
ÖROK - Österreichische Raumordnungskonferenz
Wien
Tel. +43 1 535 34 44 22
» bach@oerok.gv.at
» www.alpine-space.at

ŠVICA

Sébastien Rieben
ARE - Federal Office for Spatial Development
Ittingen
Tel. +41 31 322 40 78
» sebastien.rieben@are.admin.ch
» [http://www.are.admin.ch/themen/
international/00853/index.html](http://www.are.admin.ch/themen/
international/00853/index.html)

SLOVENIJA

Tomaž Miklavčič
Ministrstvo za okolje in prostor
Direktorat za evropske zadeve in investicije
Ljubljana
Tel. +386 1 478 70 08
» tomaz.miklavcic1@gov.si
» www.cilj3.mop.gov.si

INFORMACIJE O PROGRAMU OBMOČJE ALP 2007-2013 SO VAM VOLJO NA SPLETNI STRANI:

www.alpine-space.eu

DODATNI REZULTATI PROJEKTOV V OKVIRU PROGRAMA INTERREG IIIB OBMOČJE ALP 2000-2006
SO VAM VOLJO NA SPLETNI STRANI:

www.alpine-space.org/approved-projects.html

KOLOFON

IZDAJATELJ

Skupni tehnični sekretariat
 INTERREG IIIB / Evropsko teritorialno sodelovanje
 Program Območje Alp
 Bayerisches Landesamt für Umwelt
 Lazarettstr. 67
 80636 München
 Nemčija
 www.alpine-space.eu

KONCEPT IN IZVEDBA

peak pr, Andrea Schmöler, Christine Plote (Nemčija)
 www.peak-pr.de

POSTAVITEV

punktschmiede, visuelle kommunikation (Nemčija)
 www.punktschmiede.de

TISK

panta rhei c.m. (Nemčija)
 info@pantarhei-cm.de

LEKTORIRANJE

Lektorici Mirjam Beranek in Senja Požar.
 Zahvaljujemo se Tomažu Miklavčiču, Dejanu Cigaletu in Anuški Štoka.

PRAVICE PRIDRŽANE

© Za program Interreg IIIB Območje Alp izdal Skupni tehnični sekretariat v imenu Organa upravljanja, Amt der Salzburger Landesregierung.

Dovoljeno je tiskati ali povzeti dele brošure. Vsebinsko se lahko uporabi z navedbo vira. Prepovedana je komercialna uporaba celotne vsebine.

PRIPIS

Program ne odgovarja za vsebinsko teksta in točnost navedenih spletnih strani ter za pravilnost prevedenih citatov.

Tiskano v Nemčiji, spomladi 2009
 Skupna naklada (5 jezikov): 8.500 izvodov

AVTORSKE PRAVICE ZA FOTOGRAFIJE IN ILUSTRACIJE SO ZAŠČITENE**str. 9**

Seßlabach
 WLW Tirol Gebietsbauleitung Oberes Inntal
 Projekt Disalp

str. 11 zgoraj

REVITAL ZT GmbH

str. 11 spodaj

Kanton Valais - Projekt Rhône - www.vs.ch/rhone

str. 12

Bad Tölz
 Wasserwirtschaftsamt Weilheim
 Projekt Alpreserv

str. 14

Projekt Alpencom

str. 18

Haus Idea GmbH, Merano (Italija)

str. 22

Parkhotel Bellevue & Spa, Adelboden
 Projekt Alpsheathcomp

str. 28

Projekt Alpter

str. 29

Občina Langenegg (Avstrija)

str. 32

Florian Ballnus

str. 33

Interlaken Tourismus

str. 35

Florian Ballnus

str. 37

Projekt AlpFRail

str. 39

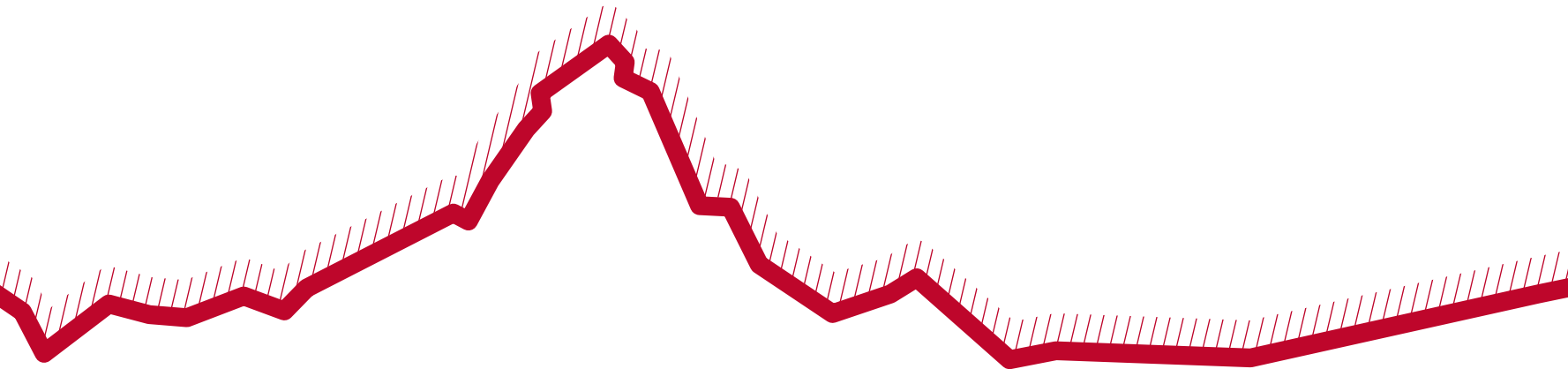
Kampanja "Fahrrad Bozen 2003"
 Koordinacija projekta ökoinstitut Südtirol/Alto Adige
 Pobudnik občina Bolzano
 Zamilsel, fotografije, design helios.bz

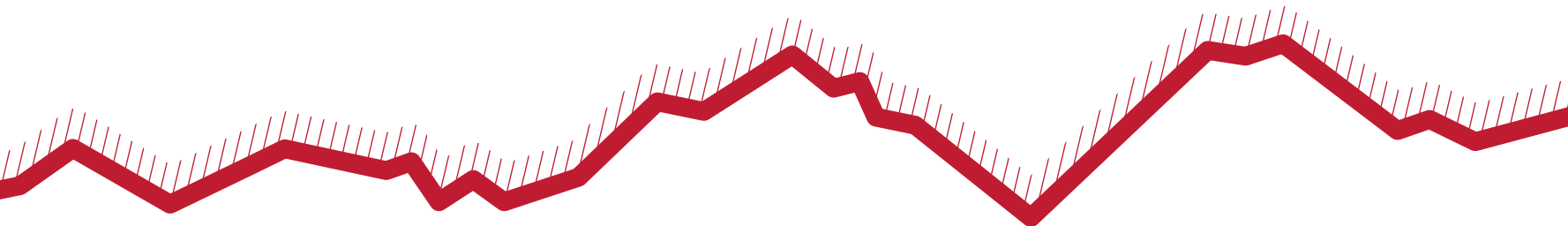
str. 40

Projekt Alpine Awareness

str. 43

Florian Ballnus

RAZNOLIKI. VIZIONARSKI. **POVEZOVALNI.**

